

ZELENO JE DOBRO NAČRTOVANJE URBANIH ZELENIH POVRŠIN Z LJUDMI, NE ZA LJUDI

Martin Pogačar
Jasna Fakin Bajec
Petra Kolenc
Jernej Tiran
Katarina Polajnar Horvat
Aleš Smrekar

Ljubljana 2019

ZELENO JE DOBRO NAČRTOVANJE URBANIH ZELENIH POVRŠIN Z LJUDMI, NE ZA LJUDI

Martin Pogačar
Jasna Fakin Bajec
Petra Kolenc
Jernej Tiran
Katarina Polajnar Horvat
Aleš Smrekar

Ljubljana 2019

ZELENO JE DOBRO

NAČRTOVANJE URBANIH ZELENIH POVRŠIN Z LJUDMI, NE ZA LJUDI

Avtorji: Martin Pogačar, Jasna Fakin Bajec, Petra Kolenc, Jernej Tiran, Katarina Polajnar Horvat, Aleš Smrekar

Recenzenti: Maja Simoneti, Silvia Gonzalez in Csaba Bende

Prevod: Tadej Turnšek

Slikovno gradivo: www.shutterstock.com oziroma kot navedeno

Grafično oblikovanje: Darko Turk

Izdajatelj: Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU

Zanj: Tanja Petrović

Založnik: Založba ZRC, ZRC SAZU

Zanj: Oto Luthar

Glavni in odgovorni urednik: Aleš Pogačnik

Tisk: Birografika Bori

Naklada: 200

Prva izdaja, prvi natis. Ljubljana, 2019

Digitalna različica je pod pogoji licence Creative Commons CC BY 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789610501923>

Tiskovina je rezultat projekta UGB (Urbane zelene površine - Pametni integrirani modeli trajnostnega upravljanja mestnih zelenih površin za bolj zdravo in bivanju prijazno mestno okolje). Delo raziskovalcev in strokovnega osebja ZRC SAZU, ki so bili vključeni v projekt UGB, je delno sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Vodilni partner: Municipality of 12th District of Budapest (Hegyvidék)

Partnerji: Regionalni okoljski center za Srednjo in Vzhodno Evropo • Raziskovalni studiji Avstrija - Studio iSPACE • Mariborska razvojna agencija • Małopolska regija • Mesto Padova • Mestna četrt Praga 6 • Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA NOVA • Mesto Krakov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

711.4
712.25

ZELENO je dobro : načrtovanje urbanih zelenih površin z ljudmi, ne za ljudi / Martin Pogačar ... [et al.] ; [prevod Tadej Turnšek]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2019

ISBN 978-961-05-0192-3
1. Pogačar, Martin
COBISS.SI-ID 299758848

Kazalo

1	UVOD	4
2	SCENARIJI, UKREPI, REŠITVE	10
2.1	Trije scenariji: splošni okvir	11
2.2	Tri aktivnosti: splošni okvir	15
3	METODE IN ORODJA	20
3.1	OCENA STANJA: Zemljevid deležnikov	23
3.1.1	Analiza SWOT	23
3.1.2	Vprašalnik	24
3.1.3	Intervju	26
3.2	DELO NA TERENU	28
3.2.1	Družabni dogodki	29
3.2.2	Tekmovanje	31
3.3	GRADITEV SKUPNOSTI IN TRAJNOST	32
3.3.1	Participatorni proračun	33
3.3.2	Skrbništvo	34
3.3.3	Učilnica v gozdu/parku	35
3.3.4	Etnografske delavnice	36
3.3.5	Svetovna kavarna	37
3.3.6	Drevo problemov	38
3.3.7	Parlament v parku	39
3.3.8	Skupnostna posvetovalna skupščina	40
3.4	KREATIVNO NAČRTOVANJE: VKLJUČEVANJE SKUPNOSTI	41
3.4.1	Delavnica prihodnosti	41
3.4.2	Stilski kolaž	43
3.5	TAKTIKE ZA SPODBUJANJE POVEZANOSTI SKUPNOSTI	44
3.5.1	Spremembe formata, teme in prizorišča	44
3.5.2	Delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine	45
3.5.3	Ustvarjanje medgeneracijskih vezi	46
3.5.4	Razorožitev večnega nasprotnika	47
3.6	KOMUNIKACIJA	49
4	IZVEDENE METODE NA PILOTNIH OBMOČJIH UGB PROJEKTA	52
	Viri in literatura	65
	PROGRAM AKTIVNOSTI	66

1 UVOD

KAJ POMENI »ZELENO JE DOBRO«?

Slogan »Zeleno je dobro« ima različne pomeni, ki so odvisni od vrste okolja (podeželje, mesta) in posameznih naselij (majhna in velika), pa tudi od različnih zgodovinskih obdobjih in političnih sistemov ter specifičnih regionalnih in lokalnih okoliščin. V zadnjem času so v luči velikih podnebnih sprememb, onesnaženja, naraščajočega prebivalstva ter vse večje revščine in neenakosti zelene površine v vse večji meri prepoznane kot posebej pomembni prostori. V splošnem je precej dobro znano, da lahko zelene površine pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, izboljšajo družbeno interakcijo ter zagotovijo prostor za prostočasne ali rekreativne dejavnosti. V večjih in gostejih naseljenih območjih lahko urbane zelene površine (UZP) zmanjšajo onesnaženost zraka in izboljšajo podnebje, pripomorejo k ohranjanju ekološkega ravnovesja, spodbujajo biotsko raznovrstnost, zmanjšajo hrup ter izboljšajo urbano gospodarstvo. UZP lahko spodbujajo povezanost med mestom in podeželjem ter krepijo teritorialno kohezijo. Če UZP niso v dobrem stanju, se lahko hitro spremenijo v breme in stalno »bitko« med prebivalci in odgovornimi organi.

Ker se lahko s pomočjo zelenih površin ter njihovega skrbnega razvoja in upravljanja spopadamo z različnimi škodljivimi okoljskimi vplivi in tveganji, povezanimi s podnebnimi spremembami, je potrebno boljše delovanje operativnih modelov za upravljanje urbanih zelenih površin. Zaradi tega so bili posledično potrebni novi procesi načrtovanja, ki so začeli vključevati vidike in mnenja različnih sektorjev in akterjev, ki sodelujejo pri načrtovanju in vzdrževanju UZP: lokalnih organov odločanja, strokovnjakov (urbanistov, arhitektov, geografov, antropologov), podjetij in civilne družbe. Do nedavnega je bila civilna družba (npr. prebivalci mesta) pogosto premalo vključena v upravljanje UZP, kar je privedlo do neuravnoteženega razvoja mest, pomanjkljivega določanja relevantnih deležnikov ter izključevanja marginalnih skupin, pa do neravnovesja moči v odnosih med vlagatelji, javnimi organi, strokovnjaki in državljanji.

KAKŠEN JE NAMEN TEGA PRIROČNIKA?

Glavni namen priročnika je **pomoč uporabnikom pri oblikovanju pristopov in strategij** za razvoj in implementacijo integrativnih pristopov k trajnostnemu vključevanju skupnosti in drugih deležnikov v načrtovanje, upravljanje in vzdrževanje urbanih zelenih površin. Priročnik vsebuje nabor **mehkih orodij in metod** za spodbujanje, načrtovanje in podporo vključevanja skupnosti tako znotraj posameznih občin kot tudi med občinami (npr. funkcionalno urbano območje, FUO).

KOMU JE NAMENJEN PRIROČNIK?

Priročnik lahko na primer uporabljajo občine za zagotavljanje kanalov in možnosti za vključevanje skupnosti na različnih stopnjah posegov v prostor, od načrtovanja in

razvoja (regeneracija - obnova, vključno z načrtovanjem in reprogramiranjem) do upravljanja in vzdrževanja (pravila uporabe, vrednotenje).

Poleg tega lahko priročnik pomaga občinam pri izboljševanju njihovih kapacitet za poslušanje in vključevanje skupnosti v **razmislek, odločanje, načrtovanje, oblikovanje in aktivno vlogo pri razvoju zelenih površin**. Pomembno je, da se proces vključevanja skupnosti v načrtovanje in upravljanje zelenih površin začne v čim zgodnejši fazi. Ključno je, da priročnik poudarja tudi pomen tega, da državljani in skupnosti uveljavljajo svoje pravice, vloge, funkcije in odgovornosti v odločevalskih procesih, ter zagotavlja metode in orodja za to, da uradni predstavniki (npr. občine) razvijajo postopke in prakse za omogočanje in spodbujanje participatornega načrtovanja in upravljanja.

O PROJEKTU URBANI ZELENI PASOVI (UGB):

Ta priročnik je bil izdelan med izvajanjem projekta Urbani zeleni pasovi (UGB) v okviru programa Interreg, Srednja Evropa, 2016-2019, katerega glavni cilj je bil izboljšati zmogljivosti javnega sektorja na področju načrtovanja, upravljanja in odločanja, povezanega z urbani zelenimi površinami (UZP), ter na ta način ustvariti celostne trajnostne sisteme za načrtovanje in upravljanje UZP.

Posebna pozornost je bila namenjena funkcionalnim urbanim območjem (FUO), funkcionalnim ekonomskim enotam, za katere so značilna gosto poseljena »urbana jedra« in »zaledja«, v katerih je trg dela močno povezan z jedri.

Na podlagi primerjalne analize stanja so projektni partnerji skupaj zasnovali inovativne metode in orodja za spodbujanje trajnostnega upravljanja UZP. Pri tem so se osredotočili na:

zeleno infrastrukturo kot pametno orodje za zagotavljanje ekoloških, gospodarskih in družbenih koristi,

vključevanje skupnosti v procese načrtovanja in izvajanja,

upravljanje, ki vključuje več deležnikov.

Rešitve, metode in orodja so bila združena v tri pametne modele UZPa, ki so bili preizkušeni s pilotnimi ukrepi med projektom. Predstavljeni priročnik je bil razvit predvsem kot model za vključevanje skupnosti. Predstavljene metode in orodja za graditev skupnosti so bile preizkušene v treh pilotnih študijah, opravljenih v Mariboru, poljskem Krakovu in madžarski Budimpešti (gl. 4. poglavje).

NEKAJ POMEMBNIH KONCEPTOV:

Skupnost: skupina lokalnih ali nelokalnih prebivalcev, dnevni migranti iz FUO, otroci ali starejši lastniki nepremičnin ali investitorji, ki imajo dolgoročen interes za določeno problematiko.

Civilna iniciativa: raznolika, dinamična in ad hoc skupina z ljudmi s skupnimi interesi, ki se za krajše ali daljše časovno obdobje združi okoli določenega problema.

Trajnost/vzdržljivost: Pomembno je spodbujati pogoje za trajnost skupnosti v daljših časovnih obdobjih. Ko se določen ukrep oz. projekt konča, se lahko interes za to področje zmanjša, z njim pa tudi vir svežih idej in živahnost širše družbe.

Inkluzivnost/pravičnost: Pomemben element vsake participatorne dejavnosti je pravičnost: pravičnost pomeni zagotoviti, da so zastopane vse skupine glede na njihove specifične potrebe, zahteve in pričakovanja, ne glede na lastnosti, kot so spol, starost, etnična pripadnost ali invalidnost.

Zapiski s terena:

Ekipa UGB iz Krakova poroča: Na žalost je bila stopnja angažiranosti v občini Zielonki (najbližjem in najpomembnejšem deležniku) zelo nizka. Ta primer kaže na težave pri vključevanju lokalnih skupnosti kot deležnikov v okviru funkcionalnega urbanega območja. Vendar pa je bila v občini Krakov prepoznana vrednost gozdu Witkowiec, in v krovnem načrtu za naslednjih 5 let je bilo odločeno, da se bo to gozdno območje povečalo s 15 na 120 hektarjev, kar je med drugim verjetno tudi deloma zasluga dejavnosti v okviru projekta UGB.

ZAKAJ JE POMEMBNA VKLJUČUJOČA UDELEŽBA?

Predstavljene metode in orodja so bila razvita na načelih **participatorne demokracije**, za katero je potrebno vključevanje različnih deležnikov. V skladu z načeli **participatorne demokracije**, ki je temelj za trajnostno in vključujočo rast (Europe 2020), ima javnost pravico vedeti in odločati o tem, kaj, zakaj in na kakšen način se dogaja na njihovih zelenih območjih. Zato je pomembno ustvarjati okolje, ki skupnosti spodbuja in jim omogoča, da prevzamejo aktivno vlogo pri dejavnostih, ki vplivajo na kraje, kjer živijo in delajo (Bahrajn Shuib idr. 2015: 315).

Najboljši način za uspešen participatorni proces je kombinacija pristopov od zgoraj navzdol ter od spodaj navzgor. Na ta način participatorni procesi upoštevajo potrebe tako tistih, ki so na oblasti, kot tudi tistih, na katerih vplivajo odločitve uradnih organov.

Zapiski s terena:

Ekipa UGB iz Maribora poroča: »Soočili smo se z izzivom določitve ustreznega termina, s katerim bi zagotovili, da bi se [delavnice, sestanka] udeležili vsi deležniki: /.../ Če določen dogodek organiziramo jutraj, so ljudje v službah in je zelo težko dobiti kogar koli, ki ni prisoten v okviru svojih delovnih obveznosti. Popoldan se dogodkov ne udeležujejo ljudje, ki bi sicer prišli v okviru svojih delovnih obveznosti, saj imajo takrat zasebne obveznosti. Poleg tega ima zelo raznolike obveznosti tudi zainteresirana javnost, zato je težko najti primeren termin. Ker je bil [eden izmed njihovih dogodkov] organiziran v soboto dopoldan, so se ga udeležili predstavniki splošne in zainteresirane javnosti, ni pa bilo javnih uradnikov.«

ZAKAJ SO PRI PARTICIPATIVNEM NAČRTOVANJU UZP POMEMBNI DRŽAVLJANI?

Državljeni kot osrednji deležniki so obravnavani kot akterji, ki lahko odločilno vplivajo na uspeh pobud in ukrepov. Naloga občine je, da izve, kakšne so potrebe in pričakovanja državljanov, in omogoči dialog med deležniki, ter tako zagotovi **enakost deležnikov z različnimi vlogami moči** (na primer investitorjev in posameznih skupin v skupnosti). Takšno vključujoče okolje je nujen predpogoj za vzpostavitev dialoga o različnih pogledih, težavah in rešitvah (Bahrain Shuib idr. 2015: 312). Zato priročnik poudarja **aktivno participacijo** kot proces:

»sprejemanja odločitev in reševanja problemov, ki vključujejo posameznike in skupine, ki predstavljajo različne interese, strokovna znanja in stališča, in ki delujejo v dobro vseh tistih, na katere vplivajo odločitve in ukrepi, ki jih sprejemajo« (Fischer, 2001: 15).

Do nedavnega so bili državljeni in nevladne organizacije, civilne iniciative, pa tudi ranljive ali marginalizirane skupine le občasno vključeni v načrtovanje in upravljanje urbanih zelenih površin. Posledica tega so bile prakse urbanega razvoja, ki pogosto niso upoštevale potreb državljanov in niso izkoristile priložnosti za pridobivanje novih idej. Danes so prednosti sodelovanja med različnimi sektorji in akterji jasne. Integrativni pristop vključuje: lokalne organe odločanja, strokovnjake (urbaniste, arhitekte, geografe, antropologe, sociologe itd.), podjetja in državljane.

KAJ POMENI PARTICIPACIJA?

Participacija je skupek načel in ne ideologija, etika in ne model ... V bistvu gre pri participaciji za učenje spoštovanja in poslušanja mnenj, občutkov in znanja tistih, ki so bili v preteklosti naše »tarče«; za transparentnost glede naših namenov poseganja v njihova življenja ... Za to, da poskrbimo za decentralizacijo in delegiranje ter na ta način omogočimo šibkejšim, da upravljajo z več viri in prevzamejo več odgovornosti; za deljenje naših znanj in strokovnih informacij ... Skratka, gre za odpiranje, za prevzemanje odgovornosti, tudi za tveganje in zlasti za zaupanje (cf. Fischer 2001: 9).

Formalna participacija je formaliziran način sodelovanja javnosti, določen z zakoni in predpisi, nacionalnimi ali evropskimi dokumenti. Drugi izrazi za to vrsto sodelovanja javnosti so participacija od zgoraj navzdol, obvezna participacija ipd. Bistvo je, da pravni okvir določa minimalne zahteve in javnim organom nalaga obveznost izvajanja vseh potrebnih aktivnosti.

Neformalna participacija je bolj neformalna, in v njenem okviru ljudje lažje izražajo svoja mnenja. Vendar pa ta vrsta participacije običajno ne vključuje institucij, ki imajo neposreden vpliv na določeno področje. Neformalna participacija se lahko sčasoma razvije v formalno participacijo. To se zgodi, ko se srečata interes javnosti in interes formalnih organov odločanja, zaradi česar se premosti razkorak med pristopom od spodaj navzgor ter pristopom od zgoraj navzdol. Slednji je ključna sestavina vsakega uspešnega primera

sodelovanja javnosti pri načrtovanju in vzdrževanju urbanih zelenih površin (prilagojeno po IPoP 2017, 10-11).

KAJ DOSEŽEMO Z UVAJANJEM PARTICIPATORNIH PRISTOPOV V NAČRTOVANJE IN UPRAVLJANJE ZELENIH POVRŠIN?

- Omogočimo državljanom, da izrazijo svoje ideje, pomisleke ali zahteve.
- Spodbujamo vključevanje državljanov v zaznavanje težav in oblikovanje rešitev.
- Olajšamo oblikovanje, razvijanje in izvajanje rešitev z vključevanjem idej.
- Omogočamo participacijo pri načrtovanju in upravljanju aktivnosti ter omogočamo sodelovanje med različnimi deležniki.
- Zagotavljamo trajnost pri vključevanju skupnosti v načrtovanje in upravljanje zelenih površin.

OPOMBA!

Z aktivnim vključevanjem skupnosti se zmanjšuje skepticizem do vlade, razvija se družbeno zaupanje in krepijo administrativni procesi odločanja. Participacija vzpostavlja kanale za izražanje percepcij in stališč ljudi ter za vzpostavljanje pravičnosti v dialogu med deležniki, saj jih spodbuja k odkrivanju vrednot, pomenov in smislov prostorov.

2 SCENARIJI, UKREPI, REŠITVE

Z željo, da bi uporabniki kar najbolje izkoristili ta priročnik, je nujno, da se opravi pripravljalo delo in pridobi **temeljito razumevanje posameznega območja in problema, pa tudi stanja na področju urbanizacije, ekonomskih dejavnikov** itd. Ključnega pomena je, da se določijo deležniki, njihove ambicije, motivi, razmerja moči. Najpomembneje je, da je jasno, kakšna so **stališča skupnosti**, med drugim prebivalcev, prebivalcev FUU in vozačev, mladih ali starejših.

Priročnik predvideva **3 splošne scenarije**, ki zagotavljajo idealnotipski okvir za možne ukrepe, ki jih lahko sprejme občina pri načrtovanju zelenih površin: **razvoj novih zelenih površin, zaščita zelenih površin ter obnova zelenih površin**.

2.1 Trije scenariji: splošni okvir

OZELENJEVANJE MEST: Razvoj novih zelenih površin

Prednosti razvoja novih zelenih površin so jasne, in položaj je precej enostaven, kadar je »skupnost zraven« in se strinja z načrtovanim posegom. Vendar pa se lahko izkaže, da določene skupine nasprotujejo načrtovanim ukrepom (kar je lahko tudi priložnost za oblikovanje skupnosti) ali pa nimajo interesa za oblikovanje novih zelenih površin. Za odločanje o nadaljnjih ukrepih so potrebni naslednji koraki:

- opredeliti trenutno uporabo in status zadevnega območja,
- opredeliti nezaupanje, strah ali morebitne skrite načrte skupnosti, urbanistov, vlagateljev in/ali lastnikov (nujna je transparentnost),
- oceniti prednosti in slabosti z vidika upoštevanja širših interesov skupnosti, vključno z ranljivimi in premalo zastopanimi skupinami.

Razvojni scenariji:

RAZVOJNI SCENARIJ S1: Uporabniki in lastniki določenega območja načrtujejo razvoj novih zelenih površin, in predstavnik te skupnosti prosi lokalne oblasti in/ali zasebne akterje za podporo, za finančno pomoč ipd. Skupnost je enotna glede koncepta razvoja in novih vsebin UZP (igriščem, skupni vrtovi, prostor za tržnico, rekreativne površine).

RAZVOJNI SCENARIJ S2: Člani lokalne skupnosti so povabljeni k sodelovanju v procesu zasnove, a nimajo enotnih interesov. V nekaterih primerih si lokalne oblasti (in urbanisti) želijo, da bi bila skupnost vključena v podrobno načrtovanje UZP, a je zelo težko opredeliti skupni interes, saj je ta šibak ali pa mu določeni posamezniki oz. skupine nasprotujejo.

RAZVOJNI SCENARIJ S3: Skupnost ne obstaja ali pa se izkaže, da predlagana intervencija ni zadosten motivacijski dejavnik. Na primer, vozači, ki so določeno območje uporabljali za vsakodnevno parkiranje, se lahko nagibajo k nasprotovanju razvojnemu načrtu, ki bi omejil njihove možnosti za parkiranje.

V praksi:**Rezervat Bagry, Krakov**

Leta 2017 je bila izvedena mednarodna študentska delavnica z namenom zasnove razvojnega koncepta za razvoj vzhodnega dela mestnega parka Bagry Wielkie s tematskim področjem »Mala Hrvaška«. Delavnico so organizirali Urad predsednika krakovske mestne hiše, Urad za upravljanje mestnega zelenja v Krakovu in Inštitut za krajinsko arhitekturo na Tehniški univerzi v Krakovu. V okviru delavnice so študentje krajinske arhitekture, arhitekture in podobnih predmetov iz Splita, Zagreba in Krakova v mednarodnih in interdisciplinarnih skupinah delali na konceptualnih idejah za vzhodni del parka. Zasnova je zajemala komunikacijski sistem, sestavo zelenja, plažo, elemente majhne arhitekture ter učno pot o temah, povezanih s Hrvaško. Bistveni del tega primera je vključenost javnosti v financiranje nalog ter sodelovanje mednarodne skupnosti. Praksa predstavlja dober primer združevanja in dopolnjevanja različnih nalog zelenega razvoja mest.

Soseska Azory, Krakov

Cilj je bil ustvariti prostor za rekreacijo in izobraževanje ter izboljšati estetiko in kakovost življenja med stanovanjskimi bloki v krakovskem predelu Azory, enem najtežavnejših sosesk v tem mestu (raznoliko prebivalstvo, vključno s starejšimi, družine iz različnih okolij itd.). V ta namen so oblasti želele vključiti lokalno skupnost, okrepiti vključenost državljanov ter povečati obseg zelenih površin v Krakovu. Skupina lokalnih prebivalcev, ki so pokazali interes za zasnovo skupnostnega vrta v svoji soseski, je bila vključena v proces načrtovanja projekta in skrb za sosesko. Ustvarili so Skupnostni vrt Azory ter oblikovali skupnost okoli 20 ljudi. V projekt so bili vključeni tudi strokovnjaki, zaposleni na občini ter iz Lokalne akcijske točke »Azory« in krakovskega občinskega centra za socialno varstvo. Pri tem so bile uporabljene različne metode participacije: srečanja skupnosti (predstavitve problemov, razprava), delavnice z inovativnimi interaktivnimi metodami (besedna kavarna, drevo problemov, brainstorming, delo v parih ipd.) ter različni družabni dogodki (razstave, kulturni dogodki, tržnice itd.).

2) OHRANIMO ZELENJE: Zaščita zelenih površin

Kadar urbanim zelenim površinam grozi uničenje (s strani lokalnih oblasti, investitorjev oz. lastnikov), je ključnega pomena, da se vključi skupnost (prebivalci, drugi uporabniki). Ne glede na to, ali se strinjajo z načrtovanimi ukrepi, bi morali imeti enako vlogo pri predlaganih načrtovalnih ukrepih in v procesu odločanja. Prav tako je za dosego rešitev potrebno predstaviti nasprotujoča si mnenja vključenih deležnikov. V zvezi s tem si oglejte Aktivnosti 1-3 in izberite ustrezne metode in orodja (gl. 3. poglavje).

Scenariji zaščite:

SCENARIJ ZAŠČITE S1: Investitor želi odpraviti UZP ter na njihovem mestu zgraditi poslovno stavbo. Skupnost je enotna in pripravljena nasprotovati odločitvi ter predlaga alternativno rešitev, toda ostali deležniki skupnosti nočejo sprejeti kot enakopravnega partnerja. V tem primeru bi morala občina posredovati in zagotoviti pogoje za enakopravno razpravo.

SCENARIJ ZAŠČITE S2: Skupnost se je pripravljena upreti investitorju oz. pobudniku odprave zelene površine, a si ne more domisliti konsistentne oz. trajnostne rešitve. Občina bi morala uporabiti eno ali več metod za pomoč skupnosti pri izkoriščanju njenih virov (npr. skupnostno posvetovalno skupščino - SPS).

V praksi:**Hoteli za žuželke, Krakov**

Hoteli za žuželke so nastali kot pobuda za opozarjanje na pomembnost najmanjših prebivalcev mest. V okviru projekta so bili zgrajeni štirje sklopi hotelskih modulov v obliki satovja s plastičnimi »zaplatami«, posebej pripravljenimi tramovi, votlimi opekami ali lesom. Vsak izmed modulov je bil napolnjen z drugačnim materialom, ki je odgovarjal potrebam posameznih vrst žuželk - npr. s storži ali bambusovimi palicami - in s katerim je hotel postal primeren kraj za bivanje.

3) PONOVNI ZELENI ZAGON: Obnova zelenih površin

Obnova (ki se ob nekaterih primerih prekriva z razvojem in zaščito) lahko pomeni renovacijo ali prestrukturiranje zelenih površin. To lahko povzroči različne odzive lokalnih prebivalcev, uporabnikov in širše zainteresirane mestne skupnosti, vključno z nezaupanjem in strahom pred spremembami. Slednje je lahko posledica pomanjkanja informacij, dezinformacij ali slabo opredeljenih in komuniciranih načrtovalskih dejavnosti (transparentnost). S pomočjo orodij in metod, ki jih je mogoče prilagoditi vašim specifičnim okoliščinam, je nujno identificirati stališča in scenarije za prihodnje aktivnosti.

Scenariji obnove:

SCENARIJ OBNOVE S1: Obstoječa rešitev je daleč od koncepta »zeleno je dobro« ali pa ni več skladna z okoljskimi standardi. Z obnovo bi rešili ta problem, vendar skupnost ne zaupa našim namenom, motivom oz. interesom.

SCENARIJ OBNOVE S2: Obstoječo rešitev skupnost vidi kot neustrezno, predlagane aktivnosti pa bi posegli v uveljavljene načine življenja. Kako uskladiti potrebe skupnosti in koncept »zeleno je dobro«?

V praksi:**Skupnostno načrtovanje trga Teleki v Budimpešti**

Ta zgodba je primer najslabše in hkrati najboljše prakse: občina se je odločila preoblikovati tržnico na enem izmed vogalov trga v nakupovalno središče, ne da bi se s komer koli posvetovala. Zgradili so tudi parkirna mesta in s tem še dodatno skrčili javni prostor. Zaradi ostrih kritik tako s strani strokovnih organizacij kot državljanov je

občina najela zunanjega posrednika, ki je drug del trga (neurejeno zeleno površino) preoblikoval s pomočjo participatornih načrtovalskih procesov. Gre za morda najbolj znan primer participatornega načrtovanja na Madžarskem.

Krakov, cvetlični travniki 2017

Leta 2017 je bilo po Krakovu skupaj posajenih 10 hektarov cvetličnih travnikov, ki absorbirajo prah. Krakovska občina je organizirala srečanja, ki so vključevala predstavitve, razlage strokovnjakov, razprave in posvetovanja glede umestitve travnikov. Poleg tega so komunicirali prek družbenih omrežij, pa tudi organizirali piknike in avtobus do parka itd. V okviru kampanje »Posadi se za zeleno« je mestni svet organiziral sajenje dreves, rož in cvetličnih travnikov po vsem območju Krakova. Vse kampanje Green Initiative se odvijajo med marcem in koncem maja. Skupaj s prebivalci mesta so zasadili na tisoče dreves, grmovnic in rož.

Predstavitev pilotne akcije in njenih načrtov za prihodnost iz Krakova na projektnem srečanju v Novi Gorici (Foto: Petra Kolenc).

2.2 Tri aktivnosti: splošni okvir

Svoje nadaljnje aktivnosti, usmerjene v skupnost, prilagodite glede na scenarij, ki se odvija (ali katero koli njegovo različico). Ko sodelujete pri aktivnostih za pomoč pri zaznavanju, oblikovanju in vzdrževanju skupnosti, morate karseda podrobno poznati vse okoliščine. Pri določanju dimenzij določenega problema in razmerij moči vam bo pomagal *zemljevid deležnikov*. Ta mora vsebovati:

- deležnike,
- njihove družbene, politične in/ali ekonomske statuse in ozadja,
- njihove motive ter interese.

S pomočjo *zemljevida deležnikov* boste lahko spoznali stališča posameznih deležnikov v zvezi z načrtovano aktivnostjo, poudarili načelo pravičnosti, pa tudi lažje predvideli in reševali morebitne probleme. Tako boste lahko zasnovali konsistenten in uravnotežen proces načrtovanja in upravljanja.

Zemljevid deležnikov vam bo pomagal pri odgovorih na **3 scenarije** (gl. predhodni razdelek). Priporočamo, da v procesu podrobnejšega opisovanja vključenosti skupnosti vašim specifičnim okoliščinam prilagodite katero koli kombinacijo naslednjih **3 aktivnosti**:

1. AKTIVNOST: Skupnostna praksa (odkrivanje/identificiranje)

Pred začetkom dela s skupnostjo morate natančno razumeti motive vseh deležnikov in upoštevati lokalne specifične, zgodovinske ozadje, razmerja moči, motive investitorja ter dolgoročno načrtovanje občine. V tej fazi je potrebno narediti *zemljevid deležnikov*.

Začnite s seznamom podpornih vprašanj.

- Kakšna intervencija je načrtovana oz. predlagana (uvajanje, odstranjevanje, preoblikovanje)?
- Kdo je pobudnik (skupnost, investitor, lastnik, občinske oblasti)?
- Kakšni so motivi pobudnika (opredelitev potreb in želja)?
- Kdo je lastnik oz. investitor? Kakšni so njegovi motivi?
- Kdo je končni uporabnik?
- Kdo je skupnost?
- Kakšno je stališče skupnosti?
- Na koga bo intervencija vplivala? Kdo bo imel lahko od nje koristi?

 Katere so potencialne koristi za skupnost?

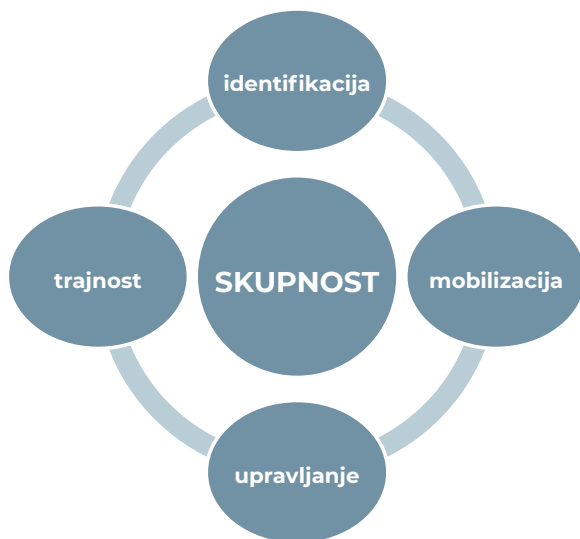
 Katere so potencialne koristi oz. tveganja za okolje?

Zemljevid vam bo v pomoč pri vizualizaciji in oceni razmer ter pri identifikaciji *problema, deležnikov, skupnosti* (pa tudi drugih potencialnih končnih uporabnikov) in pri določanju razmerij med deležniki.

Metode in orodja, ki jih lahko uporabite (gl. 3. poglavje): analiza SWOT; anketa z vprašalnikom; intervju; vprašalnik.

2. AKTIVNOST: Razvoj skupnosti (mobilizacija)

Ta aktivnost vključuje metode in orodja za mobilizacijo oz. v nekaterih primerih za pomoč pri izkoriščanju potenciala skupnosti (prebivalcev, vozačev, starejših, otrok, obiskovalcev itd.; morda bo prišlo do delnega prekrivanja s 1. aktivnostjo). 2. aktivnost v bistvu nadgrajuje (rezultate 1. aktivnosti) in izboljšuje razumevanje skupnosti in njenega odnosa do drugih deležnikov, pa tudi stališča v zvezi s konceptom »zeleno je dobro«. Še več, z nadgradnjo zemljevida deležnikov je mogoče izbrati ustrezne metode in orodja ter jih prilagoditi za obravnavo vprašanj, povezanih z ozaveščanjem, zbiranjem predlogov in vzpostavljanje zaupanja.

Štiri aktivnosti za vključevanje skupnosti.

Metode in orodja, ki jih lahko uporabite (gl. 3. poglavje): Javni oz. družabni dogodki; družabni dogodki (npr. predavanja, tržnice, športni dogodki); javne intervencije; umetniške intervencije; tekmovanja (fotografska, slikarska, risarska, modelarska, literarna); piknik; lokalni časopis; družbeni mediji; participatorni proračun; ustvarjanje medgeneracijskih vezi.

Zapiski s terena:

Ekipe UGB iz Budimpešte poroča: grajenje skupnosti je počasen proces: kar zadeva 1. fazo, smo začeli graditi skupnost z analiziranjem lokalnih razmer (spraševanjem skrbnikov o njihovih motivih, spraševanjem sodelujočih v različnih programih o njihovih željah), opredelili smo deležnike ter s pomočjo dogodkov in komuniciranja mobilizirali širšo skupnost.

Mali krtek opozarja, da se bo neurejena zelena površina v Okrožju Hegyvidék v Budimpešti kmalu spremenila (fotografija: Bendegúz Kovács)

3. AKTIVNOST: PODPORA SKUPNOSTI (upravljanje in trajnost)

Skupnost lahko po doseženem cilju razpade, kar je odvisno od posebnosti posameznega primera (bolj verjetno je, kadar sodelujejo civilne iniciative). Vendar pa je včasih pomembno, da skupnost s svojimi prizadevanji nadaljuje skozi daljše obdobje. Da ohranite funkcionalno skupnost, bodite pozorni na potencialno pomanjkanje interesa ali manjšo motivacijo. V tem primeru je pomembno spodbujati skupnost k vzpostavljanju zaupanja, vzajemnih odnosov in mreženju, k dodeljevanju nalog in odgovornosti na način, ki vključuje ljudi, in k temu, da bodo njihovi prispevki prepoznani. Poudarjajte odgovornost in ustrezno razdelitev nalog, pohvalite udeležence za njihove prispevke ter omejite hierarhične strukture na minimalno potrebne. Izogibajte se pokroviteljskim odnosom in izjavam in imejte vedno v mislih razmerja moči med deležniki: prispevajte k okolju, kjer bo vpliv hierarhij moči čim manjši, tako da bodo slišane in prepoznane tudi neinstitucionalne skupnosti, vključno z marginaliziranimi skupinami.

Metode in orodja, ki jih lahko uporabite (gl. 3. poglavje): Skupnostna posvetovalna skupščina (SPS), ustvarjanje mednarodnih vezi, participatorni proračun, pogodbe, skrbništvo, sprememba formata, razorožitev večnega nasprotnika

OPOMBA!

Glede na specifičen kontekst, pa tudi na posebnosti skupnosti (prebivalci, vozači itd.) lahko nekatere izmed aktivnosti izpustite oz. jih prilagodite ali pa izvedete katero koli kombinacijo aktivnosti.

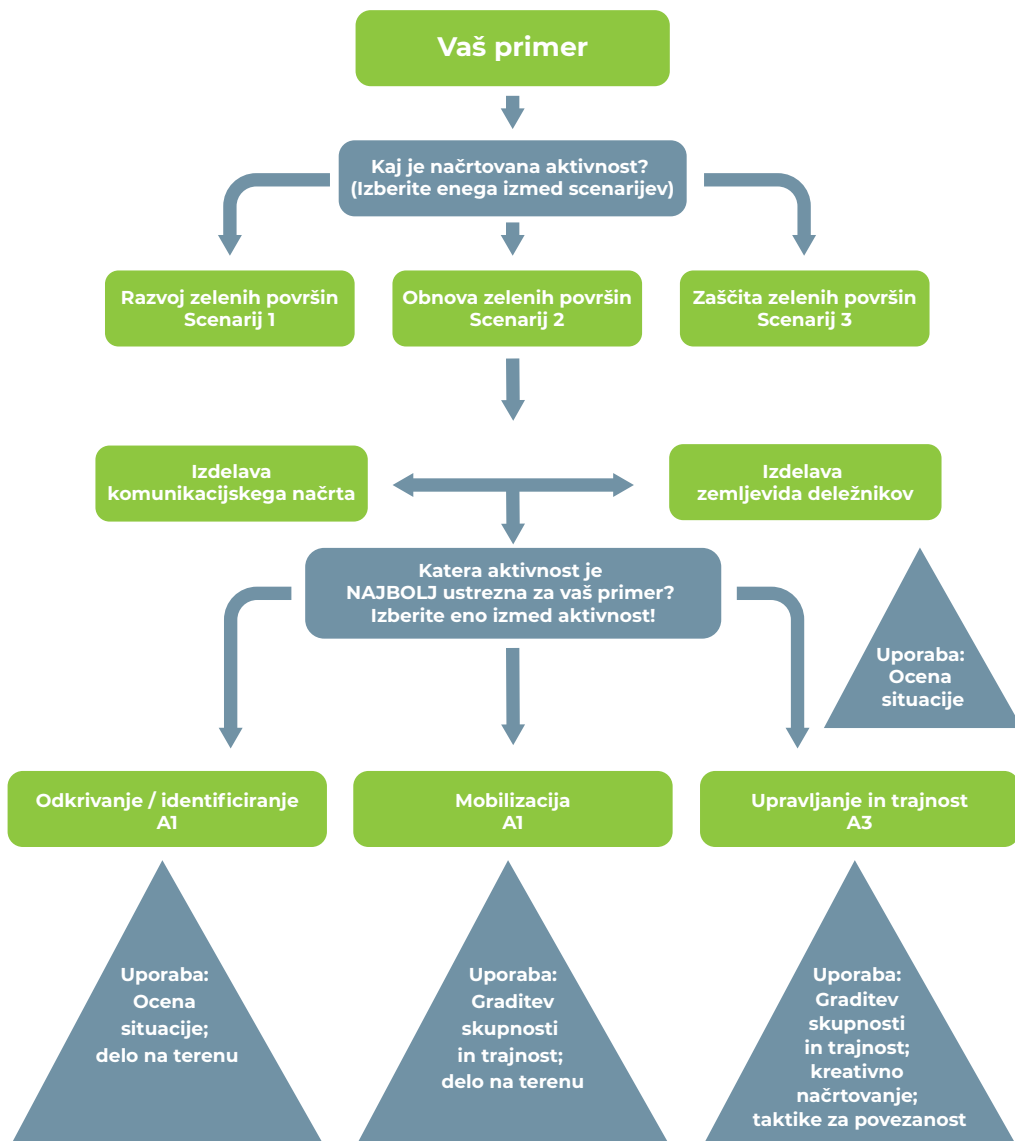

Diagram v pomoč pri oblikovanju scenarijev, aktivnosti in pristopov

3 METODE IN ORODJA

To poglavje vsebuje seznam metod in orodij, v grobem razdeljenih na tematske sklope (med katerimi se lahko nekateri prekrivajo): *ocenjevanje stanja, delo na terenu, graditev skupnosti in trajnost, kreativno načrtovanje: vključevanje skupnosti, taktike za spodbujanje povezanosti ter komunikacija*.

Metode in orodja lahko prilagodite vašim specifičnim potrebam in zahtevam.

Metode in orodja, predstavljene v priložniku, se nanašajo na različne situacije in ponujajo smernice za različne aktivnosti (1-3) za vključevanje skupnosti v načrtovanje in upravljanje urbanih zelenih površin.

Priložnik poudarja pomen stalnega dela s skupnostjo (*identificiranje*) in obravnava situacije, kjer skupnosti ni mogoče oblikovati (*mobilizacija*) ali pa ima skupnost težave z notranjo komunikacijo (*upravljanje*), in kjer je ogrožena prihodnost skupnosti (*trajnost*).

OPOMBA!

SPLOŠNI NASVETI ZA USPEŠNO IZVAJANJE AKTIVNOSTI

Pri organizaciji sestankov, intervjujev ali javnih dogodkov/razstav upoštevajte naslednja načela.

Umestite dogodek v kontekst

Kraj, kjer se bo odvil določen sestanek oz. dogodek, je pomemben dejavnik pri zagotavljanju uravnotežene participacije različnih skupin. Če boste okolje naredili manj formalno, tako da ne upoštevate formalnih struktur in dodate elemente, kot je npr. svetovna kavarna (World café), lahko prispevate k prijetnejšemu vzdušju in na ta način pripomorete k sproščenemu okolju za razpravo. Poleg tega boste s skrbnim načrtovanjem zagotovili, da bodo pozornosti deležni tudi predstavniki premalo zastopanih skupin.

Pri načrtovanju dogodka imejte v mislih lokalna, dobro znana prizorišča oz. kraje, prostor strukturirajte s pomočjo miz in osvetlitve, ponudite tudi prigrizke in pijačo.

Ustvarite prijetno atmosfero

Pomembno je ustvariti gostoljuben, varen in prijeten prostor. Ko se udeleženci počutijo udobno, bodo najbolj kreativni v svojih razmišljanjih, besedah in poslušanju. Posebej bodite pozorni na to, kako vaše vabilo in prizorišče prispevata k ustvarjanju prijaznega vzdušja.

Posvetite se pomembnim temam

Odkrijte, kaj so pomembna vprašanja, ki odražajo resnične praktične težave skupine. Z močnimi vprašanji boste vzbudili kolektivno energijo, informacije in ukrepe. Glede na razpoložljivi časovni okvir se lahko posvetite enemu vprašanju ali pa postopoma raziskujete globlje.

Spodbujajte k sodelovanju vsakogar

Ljudje si pogosto ne želijo le sodelovati, ampak tudi aktivno prispevati in vplivati na stvari. Pomembno je, da vsakogar na vašem dogodku spodbujate k temu, da prispeva svoje zamisli in poglede, obenem pa tudi vsem omogočiti, da sodelujejo zgolj s poslušanjem.

Povežite različne poglede

Dogodek predstavlja priložnost, da se selite med posameznimi omizji, spoznate nove ljudi, aktivno prispevate k razpravi in bistvo novih dognanj priključite k stalno rastočemu miselnemu krogu. S tem, ko sodelujoči prenašajo ključne ideje oz. tematike k novim omizjem, si izmenjujejo poglede in tako precej povečate možnosti za prese- netljiva nova odkritja.

Skupaj poslušajte, da odkrijete nova spoznanja in vzorce

Morda najpomembnejši dejavnik pri vsaki javni ali zasebni razpravi je kakovost poslu- šanja. S prakticiranjem skupnega poslušanja in s posvečanjem pozornosti temam, vzorcem in spoznanjem bomo začutili povezanost s širšo celoto. Ljudi spodbujajte k pozornemu poslušanju povedanega in k posvečanju pozornosti neverbalni komunika- ciji.

Izmenjujte si skupna odkritja

S pogovori za različnimi omizji boste prišli do komplementarnih, nasprotujočih si idej ali rešitev, ki odražajo vzorec celote, povezane s pogovori na drugih omizjih, sreča- njih ali dogodkih. Neprecenljive vrednosti je, da vsem tudi dolgoročno omogočite vpogled v skupne dosežke.

Predstavitev pilotne akcije in njenih načrtov za prihodnost iz Okrožja Hegyvidék (Budimpešta) na projektнем sestanku v Novi Gorici (Foto: Petra Kolenc).

3.1 OCENA STANJA: Zemljevid deležnikov

3.1.1 Analiza SWOT

Analiza SWOT vam bo omogočila, da vstopite na neznano območje in analizirate različne izzive, s katerimi se soočajo skupnosti in njihove zelene površine. Gre za metodo določanja osnovnih značilnosti posameznih situacij. Uporabite jo za oceno prednosti (angl. *strengths* - S), slabosti (angl. *weaknesses* - W), priložnosti (angl. *opportunities* - O) ter nevarnosti (angl. *threats* - T) rešitve za določen problem (na lokalni, FUO, nacionalni ali celo mednarodni ravni).

Analiza SWOT zaobjema določitev cilja projekta ter opredelitev ugodnih oz. neugodnih notranjih in zunanjih dejavnikov, ki lahko vplivajo na proces načrtovanja in upravljanja. Na področju *sodelovanja skupnosti pri načrtovanju in upravljanju zelenih površin* je mogoče analizo SWOT prilagoditi in uporabiti za širši vpogled v situacijo: za oblikovanje zemljevida deležnikov ali za opredelitev potencialnih nadaljnjih korakov.

Možnosti uporabe Analiza SWOT se uporablja za identificiranje notranjih izzivov v skupnosti in UZP (prednosti in slabosti) ter položaja skupnosti v odnosu do zunanjih izzivov (npr. nacionalnih, mednarodnih). Analizo SWOT je mogoče uporabiti tudi kot orodje za strukturiranje brainstorminga (metoda nevihta možganov) ali za zbiranje idej o posameznem vprašanju oz. problematiki. Posledično je mogoče tudi o samem problemu oz. procesu, ki se mu posvetimo z analizo SWOT, razmišljati v smislu ukrepov. Nenazadnje je na ta način mogoče konceptualizirati, izvesti in ovrednotiti aktivnosti.

3.1.2 Vprašalnik

Vprašalnik, bodisi strukturiran ali polstrukturiran, omogoča vpogled v mnenja in občutke širšega vzorca ljudi. Vprašanja morajo biti skrbno izbrana, jasna in konkretna. Prilagodite jih posameznim okoliščinam.

- Vprašalnik s samostojnim odgovarjanjem: anketiranci odgovarjajo na vprašanja brez sodelovanja anketarja. To je priročen način za pridobivanje velikega števila podatkov za statistično analizo. Če je oblikovan in izveden pravilno, je dobra priložnost za pridobitev osnovnih informacij o mnenjih splošne populacije ali specifičnih ciljnih skupin. Tovrsten vprašalnik mora biti preprost in kratek, zaradi česar zahteva veliko truda pri zasnovi. Takšen način raziskovanja lahko vpliva tudi na kakovost rezultatov, saj ljudi ne moremo vprašati vsega, kar bi želeli.
- Spletna anketa: uporabite eno izmed razpoložljivih orodij (npr. SurveyMonkey ali SurveyGizmo) za oblikovanje in distribucijo vašega vprašalnika ter zberite povratne informacije. Tovrsten pristop je lahko zelo učinkovit in na ta način lahko pridobite veliko podatkov, vendar je potrebno paziti na generacijsko vrzel.
- Polstrukturiran oz. strukturiran vprašalnik: vprašalnik prilagodite tako, da bo ustrezal vašim potrebam glede na specifičen kontekst in situacijo, npr. v smislu bolj fluidnega, odprtega zbiranja idej in mnenj ali pa zbiranja bolj ciljnih odgovorov na konkretno temo.

Izogibajte se zaprtim vprašanjem; postavite samo eno vprašanje naenkrat; ne postavljajte zapletenih vprašanj, ampak raje več enostavnejših; izogibajte se vprašanjem, ki implicirajo odgovore. Vedno bodite pozorni na to, da poznate svojo tematiko in svoj cilj, vprašanja skrbno pripravite, uporabite testnega respondenta.

Možnosti uporabe Ko morate pridobiti informacije o stališčih državljanov glede zelenih površin v njihovi skupnosti, kdo, zakaj in na kakšen način jih uporablja, kakšne načine prevoza uporabljajo, ali so zadovoljni z obstoječimi zelenimi površinami, kaj bi radi izboljšali, kakšni so njihovi motivi za uporabo zelenih površin ipd.

Vprašalnik vam omogoča zbiranje in analizo rezultatov po demografskih in družbenoekonomskih značilnostih. S pomočjo rezultatov boste lahko oblikovali urbanistične politike in pri tem upoštevali mnenja in potrebe prebivalcev.

Na primer, občina si želi preveriti javno mnenje glede načrtovane odstranitve zelenih površin: vprašalnik jim lahko pomaga oceniti, kakšno je stališče ljudi to tega in določiti raven interesa za to temo pri prebivalcih oz. državljanih.

3.1.3 Intervju

Intervju je (pol)formalno srečanje med dvema ali več osebami (anketarjem in intervjuvancem oz. intervjuvanci), kjer je cilj anketarja zbrati informacije, stališča, želje in idejo. Intervju je priložnost, da slišimo različne glasove in se bolje seznanimo z njihovimi težavami, potrebami in pričakovanji. Prav tako predstavlja priložnost za zbiranje zamisli o tem, kako se spoprijeti z izzivi. S pomočjo intervjuja boste lahko informirali in ozaveščali posameznike oz. skupnost o perečih vprašanjih. Z razmišljanjem in pogovorom o »vročih temah« lahko poglobite svoje znanje in oblikujete pristop s pomočjo drugačnih, inovativnih perspektiv in pogledov. Intervju je še posebej koristen, ko želimo pridobiti poglobljene informacije, saj omogoča postavljanje dodatnih vprašanj.

Intervju lahko prilagodite specifikam posamezne situacije.

- Usmerjevalni pristop pri splošnem intervjuju: usmerjevalni pristop je namenjen temu, da od vsakega intervjuvanca pridobimo enak splošni nabor informacij (z namenom zagotavljanja primerljivosti); na ta način je intervju bolj fokusiran, še vedno pa omogoča določeno mero svobode in prilagodljivosti pri pridobivanju informacij od intervjuvanca.
- Neformalni, pogovorni intervju: slednji je koristen, kadar zbiramo osnovne informacije o določeni temi; izogibajte se postavljanju vnaprej določenih vprašanj, da ostanete čim bolj odprti in prilagodljivi glede na značilnosti in prioritete intervjuvanca (»prepusite se toku«).

- Standardiziran, odprti intervju: pri tem tipu intervjuja vsem intervjuvancem zastavimo enaka odprta vprašanja (zaradi primerljivosti); s tovrstnim pristopom lahko opravljamo hitre intervjuje, ki jih je mogoče enostavno analizirati in primerjati.
- Zaprti intervju s fiksnimi odgovori: pri tej vrsti intervjuja vsem intervjuvancem zastavimo enaka vprašanja, na katere odgovarjajo z izbiro ene izmed možnosti iz enakega nabora možnih odgovorov; ta tip intervjuja je primeren za tiste, ki niso večji intervjuvanja.
- Intervju s fokusno skupino: pri tem intervjuju sprašujemo več intervjuvancev naenkrat.

Možnosti uporabe Intervju uporabite, kadar želite pridobiti (in primerjati) mnenja prebivalcev (domačinov). Na ta način se lahko veliko bolje seznanite z določenimi potrebami, težavami oz. željami skupnosti. Vprašanja naj bodo jasna, po možnosti odprtega tipa, da se lahko pojavijo tudi potencialne nove oz. nepričakovane teme. Ljudi povprašajte po njihovih mnenjih; raje kot o tem, kaj mislijo, jih vprašajte o njihovih občutkih; vseeno pa poskusite pridobiti dejstva o določeni tematiki. Pri zaključnih vprašanjih lahko date ljudem možnost, da posredujejo še kakršne koli dodatne informacije, ki se jim zdijo pomembne. V mislih imejte tudi okolje, kjer poteka intervju; intervju po možnosti posnemite, če se intervjuvanec s tem strinja.

OPOMBA! Nasveti za izvedbo intervjuja:

Za uspešno izvedbo intervjuja upoštevajte naslednje napotke:

Intervjuvancu razložite namen intervjuja.

Pojasnite pogoje zaupnosti pridobljenih podatkov.

Pojasnite format intervjuja.

Povejte, kako dolgo običajno traja intervju.

Omogočite intervjuvancu, da si razjasni morebitna vprašanja oz. dvome glede intervjuja.

Pripravite si način za beleženje podatkov, npr. delajte si zapiske ter preverite, če magnetofon deluje.

Bodite strpni, občutljivi in potrpežljivi glede morebitnih provokativnih oz. nekonvencionalnih mnenj (bodite čim bolj nevtralni).

Nadzorujte potek intervjuja, da se izognete odstopanjem od glavne teme.

Preverite zanesljivost in pravilnost informacij, ki jih pridobite od intervjuvanca.

Postavljajte eno vprašanje naenkrat.

Po opravljenem intervjuju:

Če uporabljate magnetofon, preverite, če je deloval ves čas pogovora.

Vaše pisne zapiske dopolnite z morebitnimi opombami.

Zapišite si morebitna opažanja, do katerih ste prišli med intervjujem.

Gradivo, pridobljeno z intervjujem, pripravite za analizo.

Preverite točnost ugotovitev, pridobljenih z intervjujem.

Skomunicirajte ugotovitve iz intervjuja.

3.2 DELO NA TERENU

Različne vrste **javnih intervencij**, ki so osrednja ideja v ozadju pristopa dela na terenu, so v pomoč pri odpiranju prostora za javno komuniciranje. S pomočjo družabnih dogodkov, kot so tekmovanja in umetniške intervencije, lahko ustvarimo »pozitivne motnje v javnem prostoru« (piknik, razstava, pogovor, knjižnica pod krošnjami ipd.). S tovrstnimi dogodki je mogoče prikazati alternative ustaljenim konfiguracijam urbane javnega prostora in javnih razmerij: ljudi pripravijo do tega, da se ustavijo in razmislijo, da se aktivno in neformalno vključijo v določeno temo ter se pogovarjajo z drugimi ljudmi. Pri javnih intervencijah gre za to, da ljudi spravite izven njihovih con udobja, in predstavljajo dobro priložnost za ozaveščanje ter za pridobivanje, razširjanje in zbiranje novih idej.

3.2.1 Družabni dogodki

Družabni dogodek v Okrožju Hegyvidék (Budimpešta) (fotografija: Tamara Tarnoki).

Družabni dogodki (npr. predavanja, pikniki, tržnice, športni dogodki) so koristni, kadar morate širši krog prebivalstva (ali posebno ciljno skupnost) privabiti k temu, da se srečajo v javnem prostoru. Takšen dogodek je lahko neformalno srečanje z namenom mreženja, s pomočjo katerega lahko stopite v stik z drugimi v okolju, ki spodbuja razpravo. Družabni dogodki so lahko krovni dogodki za druge vrste aktivnosti (v okviru piknika lahko npr. organizirate javno razpravo). Ko se pripravljate na dogodek, razmislite o značilnostih določenega problema, o ciljih, ki jih želite doseči, in o tem, katere skupine želite privabiti. Po potrebi pripravite vprašalnik; priskrbite si magnetofon in kamero (pri tem upoštevajte predpise o varstvu podatkov). Dogodke lahko organizirate na javnem kraju, v parku, v botaničnem vrtu, na tržnici, na trgu itd. Dogodek prilagodite glede na specifično situacijo.

- Športni dogodki so zelo primerni za kombinacijo druženja in pogovora s hrano in pijačo, z dodanim tekmovalnim elementom. Predstavljajo priložnost za neformalen pogovor in dialog z ljudmi z različnih področij in okolij. To je obenem tudi priložnost, da preverite razpoložanje in promovirate predvidene aktivnosti v zvezi z načrtovanjem UZP.
- Senzorični ogled: organizirajte ogled po območju, kjer so predvidene aktivnosti v zvezi z UZP. Udeležence povabite, naj aktivno sodelujejo pri vizualnem doživljanju okolice: občutite, dotikajte se, vohajte, hodite bos, opazujte, prisluhnite. Tovrsten dogodek je še posebej primeren za otroke.

-
 Piknik predstavlja priložnost za druženje in neformalen pogovor. Da zmanjšate napetost in stres, lahko vključite hrano in pijačo. Povabite udeležence, naj sodelujejo pri pripravi: dajte jim prijetne naloge (nakup sestavin, priprava prizorišča, sodelovanje pri pripravi hrane, čiščenje) ter uživajte v sadovih skupnega dela (ples).

-
 Učilnica na prostem: takšen dogodek je priložnost za to, da ljudi povabimo na kraj načrtovane intervencije, da se povežejo s prostorom oz. da ugotovimo, če takšna povezava obstaja. V idealnem primeru bo učilnica na prostem ljudi spodbudila k sodelovanju v polstrukturiranem okolju, kjer moderator predstavi idejo, o kateri potem poteka razprava. V tem procesu lahko dejstva in statistične podatke o določeni problematiki, pa tudi primere dobrih praks, primerjamo z mnenji oz. stališči ljudi. Osnovna ideja tovrstnega dogodka je vzpostavitev dialoga med skupnostjo in ostalimi deležniki.

-
 Umetniška intervencija: tovrsten dogodek izkoristite za ozaveščanje o zelenih površinah in pridobivanje novih idej o tem, kako izkoristiti javne zelene površine v mestu («kaj bi storili, če bi vi odločali o tem?»). Na osrednji točki v javnem prostoru lahko postavite interaktivni zemljevid (z zelenimi površinami, na katere želite opozoriti), kjer lahko vsak mimoidoči izrazi svoje mnenje o tem, kaj storiti z določeno zeleno površino v mestu (ponudite nekaj različnih možnosti, da bodo lahko prebivalci izbirali med njimi ali pa ponudili nove zamisli).

Možnosti uporabe Dogodke na terenu uporabite, kadar želite od ljudi pridobiti informacije - ne pa tudi še konkretne rešitve - glede določene zelene površine v mestu (in ne dela soseske ali mestne četrti), kako pomembna je za njih ipd. Tovrstne dogodke lahko organizirate na zeleni površini, ki »ne pripada nikomur«. Udeleženci lahko v procesu sodelujejo aktivno, a obenem anonimno.

Koristen pristop pri vzbujanju interesa pri ljudeh je lahko, da povabite **lokalne gasilce**, da predstavijo svoje veščine in prikažejo svojo opremo. To velja za kraje, kjer obstajajo prostovoljni gasilci. Na ta način boste prispevali k pozitivnem vzdušju in obenem lažje vzpostavili stik s prebivalci in obiskovalci.

3.2.2 Tekmovanje

Organizirajte **tekmovanje** (npr. fotografsko, slikarsko, modelarsko, literarno) ter povabite udeležence, da ustvarijo in prijavijo svoje delo. Organizirajte npr. fotografsko tekmovanje o določenih zelenih površinah ali perečem vprašanju v zvezi z načrtovanjem. Sodelujoče spodbudite k razmisleku o svojih stališčih in pričakovanjih, pa tudi o možnih vplivih obstoječih in spremenjenih zelenih površin na ljudi ter o tem, kako je sodobno družbo in/ali tehnologijo mogoče na pozitiven ali negativen način uporabiti za razvoj na tem področju.

Tekmovanje zaobjema: razpis teme natečaja, tekmovanje fotografov, izbiro zmagovalca oz. zmagovalcev, slovesno podelitev nagrad in razstavo fotografij.

Možnosti uporabe Tekmovanja so koristna, kadar želite vključiti v sodelovanje mlajšo generacijo ali kadar želite nagovoriti ljudi iz različnih kulturnih okolij (marginalne skupine, novi prebivalci določenega območja ...). Umetniško tekmovanje je mogoče zasnovati tako, da z njim nagovarjate širše ciljno občinstvo. V dobi družbenih medijev je še posebej primerno fotografsko tekmovanje.

3.3 GRADITEV SKUPNOSTI IN TRAJNOST

Zaradi pogosto zelo nestabilne narave in potencialno nizke ravni interakcije v ohlapnih, nestabilnih, ad hoc skupnostih (ali iniciativah) je to večkrat težko zaznati in mobilizirati, zlasti če ljudje pokažejo le malo neposrednega (osebnega) interesa ali ga sploh ne pokažejo, ali pa če takšnega interesa ne morejo ali nočejo prepoznati oblasti.

Nerazumno je pričakovati, da bodo ljudje vključeni v številne sodelovalne aktivnosti, če jih ne pripravimo do tega oz. ustrezno mobiliziramo oziroma če ne prepoznajo neposrednega interesa. Oblasti bi morale prepoznati interes za aktivno vključevanje skupnosti ter razumeti, da lahko dolgoročnejša vključenost skupnosti in sodelovanje pri načrtovanju in upravljanju pripomore k celovitim in trajnim rešitvam.

3.3.1 Participatorni proračun

Participatorno načrtovanje proračuna je oblika neposredne demokracije, kjer se ljudje skupaj odločajo o porabi javnih sredstev, kar državljanom omogoča sodelovanje pri dodeljevanju sredstev iz občinskega proračuna. V postopku participatornega načrtovanja proračuna je preglednost porabe javnih sredstev večja, do izraza pa pride tudi aktivno sodelovanje skupnosti.

Participatorno načrtovanje proračuna je v splošnem sestavljeno iz štirih osnovnih korakov.

- Člani skupnosti določijo prednostne naloge na področju porabe sredstev in določijo proračunske zastopnike (delež proračuna, ki je namenjen participatornemu načrtovanju).
- Proračunski pooblaščenци s pomočjo strokovnjakov pripravijo specifične predloge porabe. Predlogi morajo biti realistični in morajo prispevati k uresničevanju javnega interesa v skupnosti (mestno območje, enota); predlogi je potrebno izvesti na območjih v lasti občine (javni prostor).
- Člani skupnosti glasujejo o predlogih za financiranje.
- Občina izvede izbrane predloge.

Možnosti uporabe Participatorno načrtovanje proračuna državljanom omogoča, da opredelijo in razpravljajo o proračunskih projektih ter določijo prednostne naloge na tem področju, ter jim tako daje moč, da resnično odločajo o javni porabi. Uporablja se na lokalni ravni (občine), kjer se prebivalci na osebni ravni zavedajo potreb v njihovi skupnosti in morajo biti zato aktivno vključeni v skupno odločanje o javni porabi. Vsak občan ima možnost, da sodeluje pri odločanju o tem, katere projekte izvesti v njegovi neposredni okolici, kjer živi, pa tudi možnost da predlaga projekte, ki bodo izboljšali njegovo življenjsko okolje.

3.3.2 Skrbništvo

Sajenje rastlin v Okrožju Hegyvidék v Budimpešti (fotografija: Bendegúz Kovács)

Definicija skrbništva še zdaleč ni enoznačna. Dolgo uveljavljeni pomen tega pojma v smislu »upravljanja« je nedavno zamenjal bolj pozitiven pomen: »skrbno in odgovorno upravljanje«. Ta pomen se danes pogosto pojavlja v kontekstih, kot je npr. »skrbništvo okolja«. Kljub dvomnosti je koncept skrbništva širok in se uporablja v številnih okoljih in aktivnostih. Za razumevanje tega koncepta je potrebno na prakso skrbništva pogledati iz praktičnega vidika: čeprav je skrbništvo pogosto razumljeno kot lastništvo določenega prostora, se uporablja tudi za stvari, ki jih ni mogoče imeti v lasti oziroma so celo nedvoumno skupnostne. Drug protisloven niz predpostavk je, da je skrbniško delo namenjeno koristim drugih ali skupnosti kot celote, ne pa osebnim koristim. Ti primeri kažejo, da o skrbništvu obstaja širok spekter stališč oz. domnev, pričajo pa tudi o pomembnosti tega koncepta za skupnost.

Eden izmed ključnih vidikov skrbništva, ki ga je potrebno upoštevati tudi pri zasnovi programov skrbništva, je to, da se skrbništvo začne na individualni ravni (prostovoljnost, odgovornost, predanost), se razrašča v skupnost in končno postane bolj skupnostni konstrukt (odnosi, interaktivnost, zavedanje o tem, da smo del okolja, gojenje zdravih odnosov).

Možnosti uporabe Skrbništvo je koristna metoda za vključevanje ljudi v prevzemanje odgovornosti za ohranjanje zelenih površin v njihovih soseskah. Gre za fleksibilno metodo, ki jo je mogoče izvajati v sodelovanju z lokalnimi prebivalci, šolarji, starejšimi, lahko pa se jo na nek način formalizira v sodelovanju z nevladnimi organizacijami. Zaradi svojega osebnega pristopa lahko skrbništvo pripomore tudi pri navezovanju stikov: skrbniki lahko prek vsakodnevnih interakcij promovirajo posamezne projekte, pa tudi na splošno prispevajo k ozaveščanju o pomenu zelenih površin. Nenazadnje pa ima lahko skrbništvo tudi izobraževalno vlogo, saj se morajo ljudje, ki sodelujejo v takšnih iniciativah, poučiti o zelenih površinah (cikli, ritmi narave, posebnosti rastlin itd.).

3.3.3 Učilnica v gozdu/parku

Učilnica v parku (fotografija: Agata Wesolowska)

Navdih za to metodo so bili vrtci v gozdu. Gre za reinterpretacijo parka (ali katere koli druge urbane zelene površine) kot učilnice in mesta za srečevanje in razvijanje idej. Organizatorje vabi k premisleku o različnih didaktičnih pristopih, k oblikovanju in uporabi učnih metod v naravi in z naravo, in pozitivno vpliva na blaginjo in razvoj skupnosti in skupnostnih vrednot. Pri učilnici v gozdu/parku ne gre le za izobraževanje o naravi, temveč tudi za to, da udeleženci na najboljši način razvijajo svoje individualne sposobnosti, da se celotni »razred« (skupnost) razvija kot skupina in da se krepí socialna mreža. V naravi bosta ustvarjalni navdih in sodelovanje prevladala nad nemirom, stresom, tekmovanjem in pomanjkanjem samozavesti, ki so neprijetni spremljevalci naših vsakdanjih življenj. Gre za enega od načinov »graditve skupnosti«, ki je posebej primeren za mlade.

Možnosti uporabe To metodo uporabite, ko se pojavi vprašanje ozaveščanja in zbiranja podatkov. Park (ali katera koli druga urbana zelena infrastruktura) kot učilnica je lahko vir idej za vse cilje oziroma področja učnega načrta in spodbuja udeležence k razmisleku o različnih didaktičnih pristopih. Prepričajte se, da imate jasno predstavo o tem, kaj želite doseči. Svoje cilje promovirajte s poudarjanjem pomena izobraževanja o naravi, o drevesih v parku, o zgodovini nekega prostora v parku oz. gozdu (pogovarjajte se o tem, zakaj je zeleno dobro). Pri načrtovanju učilnice se osredotočite na konkreten problem na terenu - na kraju samem - tako da bodo rešitve konkretne.

3.3.4 Etnografske delavnice

Etnografska delavnica, lončarska delavnica na prostem za otroke v okviru ljudskega festivala (fotografija: Dimitrina Lavchieva, shutterstock.com)

Etnografska delavnica je izobraževalni, družabni in kulturni dogodek, kjer udeleženci - skupaj z mentorjem, ki je lahko strokovnjak ali pa član skupnosti s posebnimi znanji - raziskujejo, nastopajo, predstavljajo ali nadgrajujejo etnografske oz. ljudske materialne in nematerialne elemente, ki jih je mogoče opredeliti kot lokalno kulturno dediščino. Namen takšnega dogodka ni zgolj pridobivanje novih znanj in prispevanje k ohranjanju in uporabi lokalne kulturne dediščine, temveč lahko takšne delavnice sodelujočim tudi omogočijo, da se spoznajo z drugimi težavami in izzivi. Če udeleženci prihajajo iz različnih družbenih in poklicnih okolij ali če delajo v različnih javnih ali zasebnih organizacijah, se lahko razvije sodelovanje med različnimi sektorji, kar lahko spodbudi oblikovanje več strokovnih mrež.

Delavnice lahko organizirate za otroke, študente ali starejše občane, z namenom proučitve skupnosti. Lahko organizirate tudi delavnico za promocijo lokalne dediščine ali preteklih izkušenj z upravljanjem zelenih površin, učenje tradicionalnih veščin ali spodbujanje kreativnih rešitev za prilagajanje tradicionalnih znanj sodobnim potrebam, tehnologijam in pristopom.

Možnosti uporabe: V okviru izzivov, povezanih z graditvijo skupnosti in zelenimi površinami, lahko etnografske delavnice uporabite za neformalne priložnosti za razvijanje plodnih družbenih odnosov med člani skupnosti in krepitev družbene povezanosti. Poleg tega etnografske delavnice, organizirane na zelenih površinah, omogočajo tudi ozaveščanje o pomenu trajnostnih vsebin in pristopov pri oživljanju zelenih površin. To lahko pomeni dodatno motivacijo za lokalne uporabnike zelenih površin, pa tudi za investitorje.

3.3.5 Svetovna kavarna

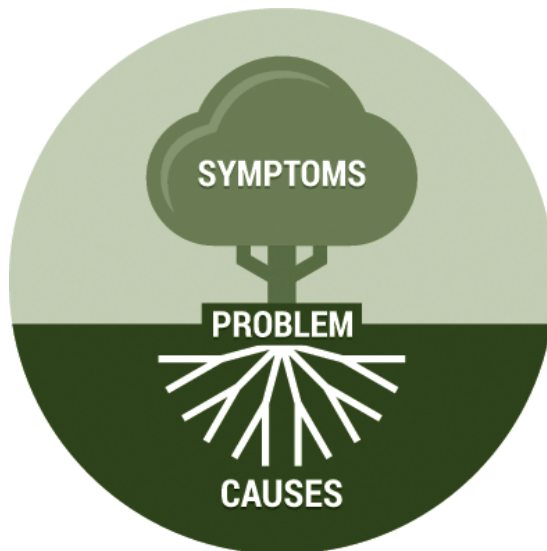

Okrogla miza ali svetovna kavarna (fotografija: Bendegúz Kovács)

Svetovna kavarna je ena izmed novejših participatornih metod, s katerimi poskušamo doseči kolektivne spremembe z združevanjem vseh članov oz. deležnikov nekega sistema na enem mestu: gre za visoko strukturiran proces prizadevanja za ustvarjanje fleksibilnih in skupaj razvijajočih se mrež pogovorov. Priprave na to metodo vključujejo izbor in motivacijo udeležencev, pa tudi konceptualno pripravo. Vključite široko paleto udeležencev, ki so povezani z obravnavano tematiko; ustvarite ozračje neformalnega srečanja, sproščeno in udobno okolje, kjer bo lahko uspevala zaupna komunikacija. Zato je prizorišče takšnega srečanja organizirano v obliki kavarne. Pogovore razdelite na manjše dele in omogočite udeležencem, da se selijo od mize do mize in sodelujejo v različnih pogovorih. Na koncu naj udeleženci predstavijo svoje zaključke - to je zelo koristno pri pogovorih o življenjskih situacijah, ki zadevajo posameznike in družbo. Takšni dogodki spodbujajo konstruktiven dialog, omogočajo dostop do kolektivnega znanja in ustvarjajo inovativne možnosti ukrepanja, zlasti v skupinah, ki so večje od tistih, za katere je primerna večina tradicionalnih pristopov k pogovorom. Ko se ljudje premikajo med skupinami, se povezujejo in nadgrajujejo drobni, intimni pogovori, prepletajo se ideje in odkrivajo nova spoznanja o vprašanih oz. tematikah, ki so resnično pomembne za življenje in delo ljudi ali za skupnost.

Možnosti uporabe Lokalna skupnost se je odločila, da parkirišče spremeni v zelene površine, a bi se rada o tem pogovorila s prebivalci: kakšne zelene površine bi bile najprimernejše, ali bi morali prebivalci sodelovati pri njihovem vzdrževanju in v kakšnem obsegu. Na dogodku svetovne kavarne je potrebno ozaveščati tudi o pomembnosti zelenih površin v primerjavi z drugimi rabami zemljišč. Gostitelji okrogle mize skupnosti predstavijo ideje, nato pa udeleženci predstavijo svoja mnenja, da poskušajo izboljšati začetno idejo.

3.3.6 Drevo problemov

Drevo problemov je metoda, ki jo je mogoče uporabiti za identificiranje vzrokov (korenin) in posledic (vej), kjer so potencialne rešitve pripete kot sadeži na drevo. Začnite tako, da na velik kos papirja na listni tabli na steni narišete deblo drevesa (najboljši način je, da skupaj zlepite 2-4 liste, da dobite dovolj veliko površino za risanje). Na deblo napišite in obrazložite problem, ki ga želite rešiti s projektom in začnite tako, da predstavite svoje zamisli in skupini pokažete, kako vaja poteka. Na spodnji del debla narišete korenine (vzrok za problem), nato pa iz vrha debla narišite vejo (posledico problema). Nato z modrim risalnim žebličkom na narisano vejo pripnite sadež (krog, izrezan iz rdečega papirja oz. kartona), na katerem je idealna politična rešitev problema.

Možnosti uporabe: To metodo uporabite, kadar želite identificirati vzroke in posledice in se želite pogovoriti o potencialnih rešitvah problema, še posebej v primeru, ko različni deležniki oziroma udeleženci podajo vzroke in rešitve za isti problem.

3.3.7 Parlament v parku

Parlament v parku
(fotografija: Tamara Tarnoki)

Navdih za **parlament v parku** je grška agora. Ta metoda nudi priložnost za spodbujanje in opolnomočenje ljudi za zasedbo javnega prostora, obenem pa omogoča reševanje konkretnih problemov na konkretnih javnih zelenih površinah. Parlament v parku je priložnost, da preverite interes skupnosti in obenem zberete ideje, ovrednotite pridobljene predloge, glasujete o predlogih itd. Oddane predloge lahko predstavite kot del rešitve za uporabo zelenih površin in jih uporabite kot podlago za pogajanja z odločevalci.

Možnosti uporabe: Ljudi iz manjših mestnih četrti lahko povabite k sodelovanju pri odločanju o določenih zelenih javnih površinah v njihovi soseski. Parlament poteka na konkretnih zelenih površinah, kjer želite priti do ustrezne rešitve. Prisotnost zainteresiranih ljudi vam bo pokazala, kdo je zares zainteresiran za spremembe oz. razvoj določenih zelenih površin. Gre za skupnostni parlament, kjer ima vsakdo pravico do glasovanja.

3.3.8 Skupnostna posvetovalna skupščina

Načini organizacije
(fotografija: Supanut
piyakanon, Shutterstock.
com)

Skupnostna posvetovalna skupščina (SPS) je polformalen organ, sestavljen iz predstavnikov skupnosti, ki imajo potrebno znanje in sposobnosti za dialog z drugimi deležniki, še posebej z odločevalci, načrtovalci ali drugimi uradniki, ali pa so dovolj motivirani, da je zagotovljeno stalno sodelovanje.

V določenih situacijah se bo izkazalo, da so potrebne dolgoročne aktivnosti s strani skupnosti (npr. upravljanje zelenih površin), vključno s sodelovanjem v razpravah ali pogajanjih z drugimi deležniki. V takšnih primerih je priporočljivo, da podprete mehko formalizacijo skupnosti.

SPS je zasnovana kot mehko orodje za »neformalno formalizacijo« skupnosti za zagotavljanje mehke hierarhije pri internih (znotraj skupnosti) in eksternih razpravah (z drugimi deležniki). Skupščina mora biti prilagodljiva in se mora odzivati na potrebe skupnosti. SPS bo skupnosti omogočila, da izbere osebo (ali več oseb) za različne naloge, kar je še posebej primerno pri oblikovanju SPS ali izbiranju delegatov, ki bodo sodelovali v pogovorih z deležniki. Naloge se dodeljujejo z izbiranjem kandidatov in volilnim postopkom na ravni celotne skupnosti.

Možnosti uporabe: To metodo uporabite, ko skupnost pri pogovorih z drugimi deležniki potrebuje predstavnika (partnerja), da se v imenu skupnosti pogovarja z drugimi deležniki. Tako boste spodbudili vključevanje, skupno razdelitev in dodelitev nalog ter prispevali k aktivnemu vključevanju znanj in sposobnosti različnih članov skupnosti.

3.4 KREATIVNO NAČRTOVANJE: VKLJUČEVANJE SKUPNOSTI

3.4.1 Delavnica prihodnosti

Metoda **delavnice prihodnosti** je bila sprva zasnovana za skupine državljanov, ki želijo vplivati na odločanje, a nimajo veliko virov (možnosti), ki bi jim bili pri tem v pomoč. Delavnica prihodnosti je sestavljena iz štirih faz: priprave, kritike, fantazijske oz. vizionarske faze ter, na koncu, faze izvedbe. Cilj metode delavnice prihodnosti je pomagati skupnosti pri oblikovanju svoje zelene prihodnosti, torej spremembah lokalnih zelenih površin, tako da se izognejo omejitvam, ki jim jih nalagajo strokovnjaki oziroma organizacije. Metoda je osredotočena na zbiranje in razvijanje idej izven oblikovalske ekipe ter omogoča, da spoznamo, kako lahko izgleda intervencija v zelene površine.

Možnosti uporabe: Lokalna skupnost organizira delavnico prihodnosti o urbanih zelenih površinah ter nanjo povabi različne deležnike, na primer strokovnjake, predstavnike občine in prebivalce. Med delavnico deležniki razvijajo scenarije za razvoj mesta v prihodnosti, ki upošteva potrebo po zelenih površinah. V Berlinu je bil npr. rezultat delavnice prihodnosti o urbanih zelenih površinah izračun in vizualizacija posledic zgoščevanja stanovanjskih zgradb na urbanih zelenih površinah. Vaje vizualizacije, v katerih so sodelovali različni deležniki, so bile koristne pri informiranju deležnikov in za nadaljnje razprave o tej temi (IUCN 2015).

2.3.2 Lotosov cvet

Lotosov cvet je vaja v ustvarjalnosti, ki jo lahko uporabite za pridobivanje idej na podlagi predhodno določene osrednje teme. Iz osrednje teme se razraščajo številne konceptualne teme, izmed katerih se lahko vsaka uporabi kot osrednja tema za ustvarjanje novih tem. Gre za enega najboljših načinov raziskovanja. Še posebej je ta metoda koristna, kadar je treba v kratkem času priti do velikega števila idej. S pomočjo prvega niza idej kot podlage lahko naprej širite ideje, ali pa prek povratne zanke ustvarjate nove ideje iz določenih primernih elementov.

Možnosti uporabe Moderator dela s skupino, da identificira in zabeleži osrednjo idejo, ki jo je potrebno proučiti, na primer upravljanje določenih urbanih zelenih površin. Skupina nato s pomočjo nevihte možganov (brainstorminga) ustvari dodatne ideje (podideje), povezane z osrednjim konceptom. Prvotni diagram se imenuje »lotosov cvet«, medtem ko podideje predstavljajo »semena« za dodatno cvetenje - vsaka takšna podideja postane sama zase osrednji koncept, ki je razdeljen v nove podideje. Na koncu dobimo kvadrat velikosti 3 x 3, kjer je na sredini prvotni diagram (osrednja ideja), okoli pa so razporejene podideje. Takšne diagrame je mogoče uporabiti za dodatne razprave ali analize.

3.4.2 Stilski kolaž

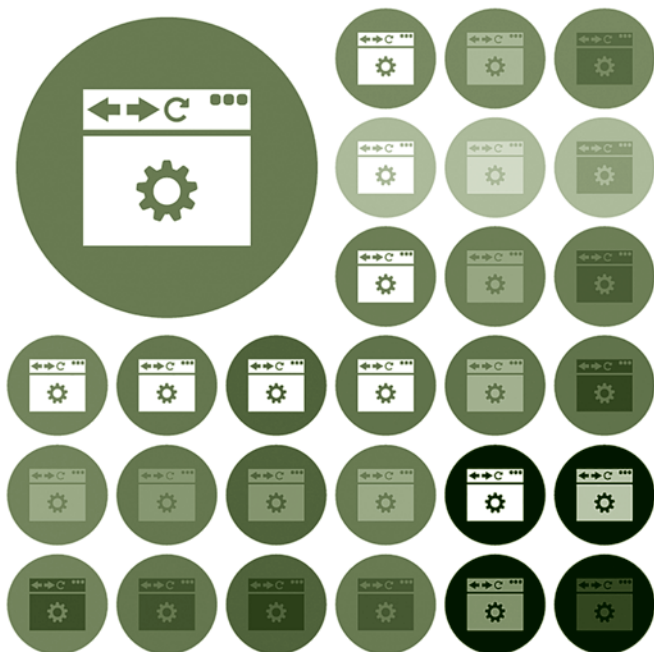
Stilski kolaž je lepljenka besed in/ali vzorcev materialov, ki jih je mogoče uporabiti, ko mora biti skupnost bolj vključena v načrtovanje. Ta metoda skupnosti pomaga oblikovati čustveno sliko in splošen »pridih« načrtovanega dizajna. Koristno je mogoče uporabiti ugotovitve iz delavnice prihodnosti. Stilski kolaže je koristen za izražanje »pridiha« načrta (v smislu splošnih emocij, estetike, izkušenj itd.).

Možnosti uporabe Stilski kolaž lahko na primer uporabite, da pridobite vpogled v to, kako si prebivalci vizualno predstavljajo pomen zelenih površin in onesnaženja v njihovi soseški. Udeležence razdelimo v manjše delovne skupine (4-5 ljudi na skupino). Moderator iz skupine zagovornikov razloži namen aktivnosti. Nato ima vsaka skupina omejen čas (60 minut), da vizualizira različne teme, ki jih predlaga moderator - na primer ekologija in onesnaženje. Med razpravo moderator sprašuje različna vprašanja: kako težko je bilo tematiko grafično prikazati, kakšna sredstva so pogrešali za to nalogo ipd. Med ocenjevanjem udeležence povabimo, da izrazijo svoja mnenja o tej metodi in povedo, ali jo vidijo kot relevantno za tematiko urbanih zelenih površin in onesnaženja v njihovih sosekah.

3.5 TAKTIKE ZA SPODBUJANJE POVEZANOSTI SKUPNOSTI

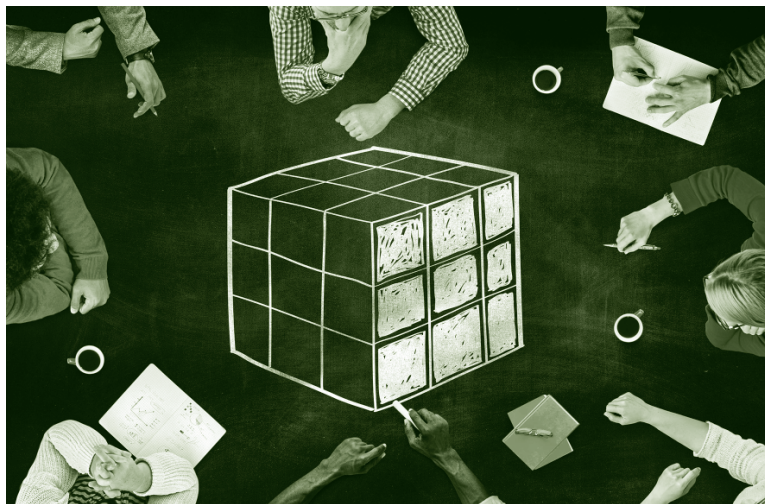
Da prispevate k trajnosti in povezanosti skupnosti, pa tudi za bolj gladek potek skupnostnega sestanka (npr. SPS, gl. zgoraj), razmislite o prilagoditvi in uporabi taktik za spodbujanje povezanosti skupnosti, ki so navedene v nadaljevanju. S temi taktikami boste dobili orodje za predvidevanje in preprečevanje oz. pomoč pri reševanju potencialnih konfliktov znotraj skupnosti.

3.5.1 Spremembe formata, teme in prizorišča

Ko (so)organizirate sestanek skupnosti, je bistvenega pomena, da pripravite prizorišče na tak način, da omogoča prijetno in udobno okolje. To lahko dosežete s spremembami formata, teme in prizorišča sestanka. Prilagodljivi, vključujoči in odprti sestanki bodo vedno manj formalni, bolj primerni za razprave in bodo preprečili krepitev neformalnih hierarhij. Uporabite metodo **menjavanja predsednika**, da bodo na različnih strukturiranih položajih (predsednik, zapisnikar ipd.) sodelovali različni ljudje. Skupnost lahko imenuje več ljudi, da skrbijo za različne naloge, povezane s posebnimi znanji ali osebnostmi (odnosi z javnostmi, pogajanja z drugimi deležniki), toda z menjavanjem funkcije predsednika sestanka boste pri ljudeh vzbudili občutek odgovornosti ter povečali občutek sodelovanja in vključenosti. Da prispevate h krepitvi odgovornosti in zaupanja, ljudi spodbujajte oz. jim dajte nalogo, da pripravijo kratko predstavitev problema, potreb skupnosti in idej za prihodnji razvoj. Vključite jih v **predstavitvev problema/predavanje**, ki bo v pomoč pri krepitvi odgovornosti, pa tudi občutka pripadnosti in vpliva posameznika na proces.

3.5.2 Delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine

Uporaba metode predsednika iz premalo zastopane skupine je različica menjavanja predsednika in predstavlja dobro priložnost za spodbujanje širše družbene povezanosti, pa tudi za izboljšanje družbene in kulturne občutljivosti vključenih deležnikov oz. udeležencev. Pomembno je, da pripravite prijetno in varno okolje, kjer je mogoče svobodno povedati svoje mnenje. Dogodek po možnosti organizirajte tako, da okrepite glas in položaj premalo zastopanih udeležencev oz. skupin ter omogočite moderiranje razprave. Da bo dogodek vključujoč, k predsedovanju sestanka povabite nekoga iz premalo zastopane skupine. Z dodelitvijo odgovornosti in dajanjem možnosti, da izrazijo svoj potencial, veščine in sposobnosti, ne boste zgolj omogočili opolnomočenja premalo zastopanih skupin, temveč je to lahko koristno za celotno skupino.

3.5.3 Ustvarjanje medgeneracijskih vezi

Medgeneracijske vezi
(fotografija: Tamara
Tarnoki)

Z razvijanjem povezav med starimi in mladimi ljudem omogoča, da se naučijo novih veščin in pridobijo skupno rešitev za ustrezen razvoj urbanih zelenih površin. Obe generaciji sta zmožni razumeti generacijsko pogojene strahove, izkušnje in pričakovanja, in z dialogom o njih boste spodbudili boljše medsebojno razumevanje, pa tudi pridobili skupne ideje o tem, katere načrte uresničiti in na kakšen način. Otroci lahko razumejo težave, povezane s staranjem, in jih kasneje tudi sprejmejo, zato bodo na zelenih površinah bolj spoštljivi do starejših. S pogovori z otroki bodo starejši zmanjšali verjetnost za depresijo in osamljenost. Eden izmed načinov za krepitev **medgeneracijskih vezi** je uporaba intervjuja, kjer otroci sprašujejo starejše o njihovih preteklih izkušnjah in pogledih na svet. Poleg tega intervju predstavlja priložnost, da se stkejo osebne vezi in da pridobite mnenja in ideje o določeni tematiki. To je tudi priložnost za to, da vključimo različne segmente prebivalstva in premostimo generacijske, družbene in kulturne vrzeli. Po analizi zbranih podatkov naj otroci pripravijo javno predstavitev rezultatov in predlogov. Pomembno je, da moderator usmerja konstruktivno razpravo.

3.5.4 Razorožitev večnega nasprotnika

Lahko se zgodi, da je eden izmed članov skupnosti tako imenovani »večni nasprotnik«, ki ni nikoli z ničemer zadovoljen in vedno nasprotuje vsakršni rešitvi. To lahko negativno vpliva na učinkovitost oblikovanja in vodenja skupnosti (ali SPS), pa tudi na vzpostavljanje zaupanja. Nenazadnje lahko tudi pomembno ovira razpravo, pa tudi proces načrtovanja in izvedbe. Zato je pomembno, da zaznamo potencialne člane skupnosti, ki bi bili lahko nagnjeni k takemu vedenju, pa tudi ljudi z močnimi družbenimi, motivacijskimi kompetencami. Vnaprej pomislite na to, komu boste dodelili kakšno nalogo glede na njihove osebne lastnosti. **Večnega sovražnika razorožite**, tako da mu naložite nalogo predstavitve problema in ga povabite, naj poda natančno, neformalno in utemeljeno razlago svojega mnenja, ali pa določite, da mora vsakdo, ki želi govoriti, ponuditi rešitev in predstaviti svoj prispevek k njeni uresničitvi.

Nasveti za organizacijo sestanka skupnosti

Priprava in vabila: določite cilj sestanka in zelene rezultate, uporabite sredstva, ki so dosegljiva v skupnosti, nato pošljite vabila in spremljajte odzive, pripravite gradivo za uporabo pred in med sestankom, določite pričakovanja udeležencev.

Določitev vlog in pravil za vodenje sestanka: določite osebo, ki bo moderirala sestaneke, osebo, ki bo zadolžena za zapisnik, kar se lahko izkaže koristno pri odločanju o tem, katere povratne informacije deležnikov boste vključili v poročilo, posnemite sestanek (to je lahko koristno za povzetke razprav na sestanku).

Pregled ciljev sestanka: Ocenite učinke in načrtovane aktivnosti ali druge informacije, povezane z vsebino, razmislite o pregledu ključnih informacij (vključno s prihodnjimi cilji) s kratko predstavitvijo, udeležence informirajte o pomembnosti sestanka, pustite dovolj časa za vprašanja in odgovore.

Zaključek sestanka: Razmislite, ali je sestanek dosegel želeni namen, pogovorite se o tem, kako bodo pregledane in uporabljene povratne informacije, preverite naslednje korake, vključno s procesom poročanja in časovnico, pozovite udeležence k dodatnim povratnim informacijam.

OPOMBA!

Ocenite sestanek

Za oceno sestanka odgovorite na naslednja vprašanja:

Kdo je sodeloval na sestanku?

Kaj je bil glavni namen sestanka?

Kako ste organizirali sestanek? Kaj ste predstavili in katere so bile glavne teme sestanka?

Katere metode in orodja ste uporabili? Ste uporabili tudi druge oblike skupinske razprave za spodbujanje medosebnega učenja in razprave?

Katere teme/problemi/rešitve so bile najbolj priljubljene in o katerih se je največ razpravljalo? Na kratko jih predstavite.

Ste imeli kakšne težave pri načrtovanju in izvedbi sestanka?

Na kakšne izzive in omejitve ste naleteli pri načrtovanju in izvedbi sestanka?

Kako ste jih premostili (če ste jih)?

Kaj ste se naučili iz načrtovanja in izvedbe sestanka?

Kakšne povratne informacije ste pridobili od udeležencev? (Pripravite evalvacijski dokument za udeležence.)

Kakšne so bile posebnosti konteksta, ki bi se lahko izkazale kot koristne pri prihodnjih?

Kaj so glavne ugotovitve?

3.6 KOMUNIKACIJA

Pomemben del priprave na delo ter izbire in prilagoditve orodij in metod je tudi komunikacijski načrt. Glede na posebnosti vaše situacije se boste morali odločiti o tem, *katero vsebino želite sporočiti in komu*. Zemljevid deležnikov vam bo pomagal pri identificiranju in razkrivanju odnosov ter pripomogel k pripravi dobrega komunikacijskega načrta.

Za pripravo načrta najprej identificirajte *ciljno skupino* (dnevni migranti FUO, prebivalci, obiskovalci, mladina, starejši itd.), pripravite *vsebino* (vaša sporočila naj bodo kratka, neposredna in jasna) ter *razširite* sporočilo (izberite najustreznejše komunikacijske kanale glede na vaše ciljno občinstvo in pričakovani komunikacijski cilj).

Ko pripravljate vsebino, je pomembno upoštevati tudi vrsto posega v zelene površine - ali je najbolj primeren za 1., 2. ali 3. aktivnost (gl. zgoraj) - saj bo to vplivalo na vsebino, včasih pa tudi na komunikacijski kanal. Pri izbiranju najprimernejšega komunikacijskega kanala razmislite o tem, koga želite nasloviti in doseči.

OPOMBA!

Različne medijske kanale lahko uporabljate na več načinov, da:

- *ljudi obveščate o načrtovanih in/ali tekočih dejavnostih;*
- *povabite ljudi k udeležbi na delavnicah ali na drugih dogodkih, povezanih z vključevanjem skupnosti (gl. 3. poglavje);*
- *izzovite reakcije - ozaveščajte o pomenu zelene infrastrukture in k tematiki pritegnite več prebivalcev;*
- *navdihnite ljudi za sodelovanje pri vzdrževanju zelenih površin.*

Uporabite **pošto** za to, da npr. distribuirate letake z osnovnimi informacijami o načrtovanih aktivnostih, vabili na družabne dogodke ali tekmovanja. Pošta je primeren kanal za začetek, saj boste z njo dosegli prebivalce ne glede na njihovo starostno skupino ali družbeni položaj. Poskrbite za to, da bo vsebina kakovostno oblikovana, dostopna in komunikativna. V smislu dosega sta podobno koristna medija za doseganje širše javnosti tudi **televizija** in **radio**, čeprav se lahko izkažeta kot dražja, nenazadnje tudi za to, ker je sporočilo, ki ga želite podati, odvisno tudi od zvoka in/ali slike. Na drugi strani je to kanal, ki omogoča učinkovitejše komunikacijske kampanje, uporabo posnetkov v živo, posnetega glasu, slikovnega gradiva itd. Poleg tega igra pomembno vlogo pri informiranju lokalnih prebivalcev o tem, kaj se dogaja v njihovem kraju, delu mesta (četrti), centru mesta ipd., **lokalni časopis**. Ko organizirate **tiskovno konferenco** za predstavitev svoje ideje ali za predstavitev namena širši skupnosti, priporočamo, da svojo idejo predstavite na jasen in osredotočen način in predstavitev podprete z nazornimi primeri. Če želite doseči predvsem mlajše, mobilne generacije, uporabite enega ali več **družbenih medijev**, ki omogočajo virtualno širjenje besedilnih, zvočnih in vizualnih sporočil, vključno s kratkimi objavami, podprtimi z videoposnetki, in kratkimi novicami o tekočih aktivnostih. Na ta način boste lahko uporabnike dosegli preko računalnikov in mobilnih tehnologij, ki omogočajo deljenje in soustvarjanje, pa tudi prostor in priložnost za razpravo.

OPOMBA!

Vzpostavite svoj profil na Facebooku/Twitterju/Instagramu in delite fotografije in videoposnetke; vzpodbudite razpravo in vedno poskrbite za to, da boste svoje aktivnosti na družbenih medijih dopolnili tudi z aktivnostmi v drugih medijih, pa tudi na terenu. Izogibajte se kvantifikaciji in poudarjajte vsebino; uporabljajte angažiran, osebni jezik, a sporočila ohranjajte kratka in jedrnata. Dodajte povezave na druge relevantne aktivnosti; vključite prispevke skupnosti.

Ekipo UGB projekta na projektnem srečanju v Novi Gorici (fotografija: Petra Kolenc).

4 IZVEDENE METODE NA PILOTNIH OBMOČJIH UGB PROJEKTA

PILOTNA AKTIVNOST V MARIBORU - PROJEKT REHABILITACIJE MAJHNEGA OBSEGA

Situacija

Maribor je regionalna prestolnica, kamor se stekajo obsežne dnevne migracije iz FUO Podravje. V občini, pa tudi po celotni FUO Podravje, je veliko degradiranih zelenih površin. Oblasti na obeh ravneh vidijo velik potencial v uporabi participativnih pristopov k prenovi teh površin in njihovem preoblikovanju v večfunkcionalne odprte površine. Skupen izziv je mešano lastništvo (javno, zasebno) ter različni pogledi in ideje o mogočih uporabah zelenih površin, tako formaliziranih (prostorsko planiranje) kot neformalnih (civilne iniciative, skupnosti).

Mariborska razvojna agencija (MRA) je začela s projektom obnove področja okoli objekta »Karantena«, bivšega Zapora Maribor - KPD Maribor, ki je bil zgrajen pred letom 1900 kot značilna petokraka zgradba, nekdanja moška kaznilnica, ena najsoodobnejših v tedanji avstro-ogrski državi. Pilotno območje, vključno z objektom in njegovo neposredno okolico, spada pod spomenik kulturne dediščine. Območje je razdeljeno na več zemljišč z različnimi lastniki oz. solastniki - tako zasebnimi (podjetja) kot javnimi (npr. Mariborska razvojna agencija, Mestna občina Maribor). Vrsto let je bilo območje okoli stavbe uporabljano kot »divje« parkirišče.

Pilotno območje sestavljajo 3 ločene prostorske enote: (1) neuporabljeno dvorišče, (2) skupno parkirišče v lasti Mestne občine Maribor in (3) celotno pilotno območje

Izziv

Glavni izziv je bilo oblikovanje skupnosti: območje ima veliko različnih uporabnikov, a nima stanovalcev. Zato so se morali o sanaciji degradiranega območja dogovoriti lastniki, uporabniki (najemniki, zaposleni in zainteresirani obiskovalci) ter uporabniki lokalnih storitev.

Cilj MRA je bila vzpostavitev izvedljivega in prenosljivega koncepta načrtovanja pod vodstvom skupnosti, vključno z lastniki in občani, za obnovitev degradiranih urbanih zelenih površin, ki so imele različne lastnike in nizko stopnjo sodelovanja posameznih zasebnih lastnikov.

V svoji pilotni aktivnosti je Mariborska razvojna agencija začela iskati rešitev za način sanacije napol zapuščenega parka za stavbo Karantene, ki je takrat gostila številna mala podjetja, kulturne dejavnosti, pa tudi samo MRA. Trenutno območje uporabljajo predvsem dnevni migranti FUO za parkiranje.

Pristop

Cilj pilotnih aktivnosti je bil doseči dogovor o sanaciji pilotnega območja (ca. 30.000 m²) z deležniki (občino, lastniki in uporabniki) ter pripraviti idejno zasnovo (v okviru gradbenih načrtov) za sanacijo območja, ki bi bila sestavni del kasnejše razpisne dokumentacije za dela.

V ta namen je Mariborska razvojna agencija v okviru pilotne aktivnosti preizkusila številne participatorne metode na projektu sanacije manjšega obsega, katerega cilj je bil podpora načrtovanju sanacije mariborskih zelenih površin pod vodstvom skupnosti. Projekt je bil izveden v centru Maribora.

Pilotna aktivnost je temeljila na treh aktivnostih (*krogih aktivnosti*), katerih cilj so bili različni deležniki oz. skupnosti: 1) organizacije s sedežem v stavbi pisarne MRA, katerih zaposleni uporabljajo parkirišče v lasti Mestne občine Maribor; 2) zaposleni v stavbi Karantene: neuporabljenega dvorišča v lasti MRA; 3) celotno pilotno območje: javni in zasebni lastniki ter vsi subjekti, ki uporabljajo prostore (vključno z vprašanji parkiranja, divjih rastlin, cestne in železniške infrastrukture, hidrantov, dovoznih poti, zelenih površin itd.). Naloge MRA so bile:

- pripraviti metodologijo oz. zasnovo participatornega procesa,
- opredeliti deležnike,
- organizirati participatorne procese (npr. delavnice, fokusne skupine, javna posvetovanja) za lastnike in deležnike, pa tudi za uporabnike (za vsako skupino posebej in nato za vse skupine skupaj), povabiti študente arhitekture k oblikovanju možnih rešitev ter vključiti strokovnjake,
- predstaviti dogovor o sanaciji območja zainteresirani javnosti na javnem dogodku.

Orodja in metode

Pilotna aktivnost MRA je preizkusila dve vrsti participacije: posvetovalno participacijo in samoangažirano participacijo. Na ta način so lahko preizkusili vse tri aktivnosti: spodbujanje skupnostne prakse (odkrivanje/identificiranje), razvoj skupnosti (mobilizacija) in podpora skupnosti (trajnost). Ozaveščanje je potekalo s participacijo na družabnih in kulturnih dogodkih, namenjenih promociji zelenih površin, s čimer so opozarjali na pilotno območje.

Pri pilotnih aktivnostih sanacije manjšega obsega je MRA izbrala naslednje metode (gl. 3. poglavje) in pristope (gl. Program aktivnosti) iz priročnika.

- Spodbujanje skupnostne prakse (identificiranje deležnikov); povabilo vseh deležnikov v načrtovanje zelene površine; ena izmed ugotovljenih težav na tem območju je bilo nezadostno vključevanje uporabnikov prostora, saj jih večina ta prostor uporablja zgolj v času službe. Bili so manj motivirani, da bi namenili dodaten čas za planiranje in urejanje zelenih površin. Zato je bil poudarek na dvigu kakovosti delovnega okolja, s čimer so povezali njihove aktivnosti z njihovim delom.
- Razvoj skupnosti (mobilizacija); strukturiranje prostora in brainstorming: MRA je sodelovala na tematskih družabnih dogodkih, namenjenim zelenim temam, kjer se lahko oblikujejo različne ideje o najboljši izrabi in zasnovi zelenih površin.
- Upravljanje skupnosti (trajnost); Ustanovitev skupnostne posvetovalne skupščine (SPS): Pri soočenju s potencialnimi »večnimi nasprotniki« in »troli« so le tem bile dodeljene naloge, da čim natančneje predstavijo problem. Na ta način so dobili nove informacije o možnih načinih za rešitev situacije in dali tej osebi oz. osebam možnost, da razmislijo o svojih kritikah in jih kontekstualizirajo.
- Podpora skupnosti (trajnost); Krepitev odgovornosti: Za zagotovitev trajnosti obnovljenega območja manjšega obsega je bil vzpostavljen enostaven protokol odgovornosti med uporabniki.

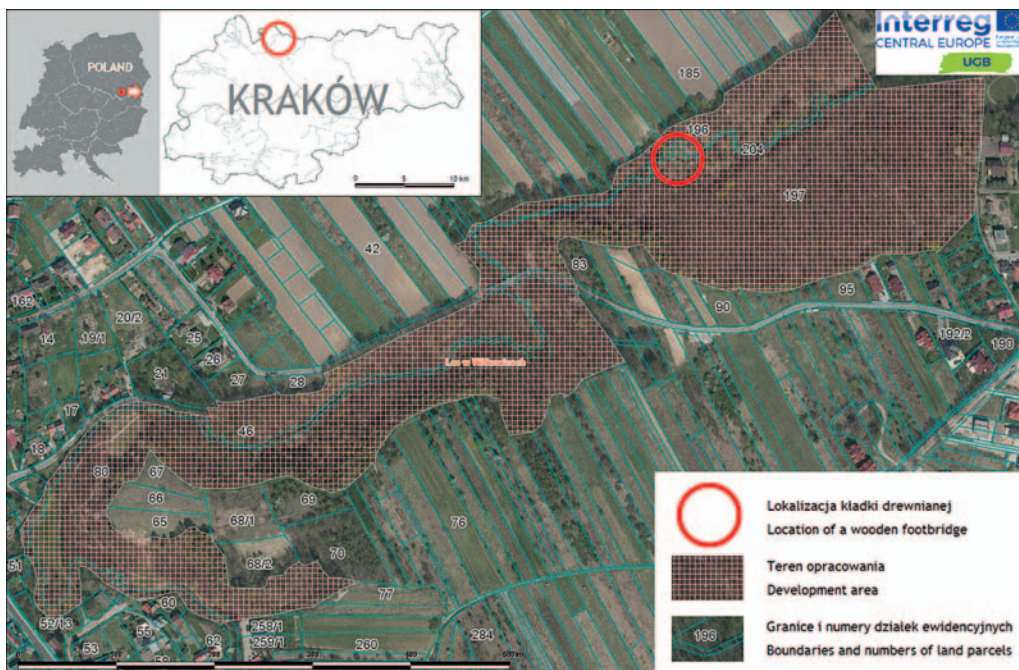

Pilotna aktivnost v Krakovu - Živi zeleni laboratorij Witkowice

Situacija

Urad za upravljanje mestnega zelenja je želel v gozdu Witkowice izvesti pilotni projekt WITKOWICE GLL. Projekt je vključeval revitalizacijo in preoblikovanje obstoječe turistične ponudbe in rekreacijske infrastrukture ter uvedbo inovativnih praks izobraževanja o naravi. Cilj te aktivnosti je bila vključitev lokalne skupnosti v postopek načrtovanja.

Živi zeleni laboratorij Witkowice (Witkowice GLL) se nahaja v severozahodnem delu Krakova - v okrožju IV Prądnik Biały. Območje obsega 2.341,87 hektarjev in ima 68.385 prebivalcev (gostota 29 ljudi na km²). Povprečna indeksa VV2BV in UVI v okrožju za udobje življenja v smislu zelene participacije sta 2,99 in 6,07 (ti vrednosti za celotno mesto sta 0,64-15,64 za VV2BV in 0,73-94,33 za UVI).

Zemljevid pilotnega študijskega območja v Krakovu.

Izziv

Osnovno vprašanje je bilo: kako učinkovito upravljati to območje? Da bi to izvedeli, so se v pilotnih aktivnostih osredotočili na to, kar želijo doseči, in na to, kako bodo to dosegli, pri tem pa so preizkusili številne metode, vključno z vključevanjem skupnosti, da bi spodbudili njeno sodelovanje. Poleg tega sta bila ključna vidika še sodelovanje med občinskimi uradi in institucijami ter sodelovanje med občinami in institucijami na regionalni ravni (FUO).

Pilotne aktivnosti so bile zasnovane tako, da so poudarile, da se gozd razprostira čez dve občini. V ta namen je krakovski urad za upravljanje mestnega zelenja želel pokazati pomembnost sodelovanja in vključevanja skupnosti - vključno z ukrepi za spodbujanje ljudi, da izražajo svoja mnenja in postanejo del procesa odločanja. Zato je sodelovanje potekalo na več ravneh in večstransko.

Prvi izziv je bil povezan z lastniško strukturo območja, ki je bila mozaik občinskih zemljišč, državne zakladnice in zasebnega lastništva. **Drugi izziv** je bil povezan s participacijo. Koga vse je potrebno vključiti? Kako k sodelovanju pritegniti prebivalce in institucije, vključno s tistimi iz tako imenovanih zahtevnih območij (območij, ki so nerazvita in s šolami z mladimi, ki se soočajo s težavnimi socialnimi razmerami)? Katere rešitve so učinkovite?

Lesena brv v gozdu
Witkowice (Krakov)

V pilotni študiji je bilo ugotovljeno, da je pomembno:

- 🏠 vključiti številne deležnike,
- 🏠 vzpostaviti dialog z lokalnim prebivalstvom ter prisluhniti njihovim potrebam in predlogom,
- 🏠 prepričati ljudi, da podprejo določene pobude, kot sta npr. participatorni proračun in pobuda Zeleni inkubator,
- 🏠 uporabiti dobre prakse - zelo pomembna sta vzajemno učenje in uporaba že izdelanih rešitev; učiti se in pridobivati znanje od drugih, preverjati rešitve in izzive,
- 🏠 obveščanje prebivalcev o tem, da je mogoče obstoječe zelene površine dodatno razvijati,
- 🏠 vključevanje podjetij (kako in kdaj),
- 🏠 spodbujanje pobud od spodaj navzgor.

Tretji izziv je bil povezan z upravljanjem zelenih površin: Kako naj bi izgledal učinkovit in trajnosten sistem upravljanja UZP? Kako okrepi potencial mesta na tem področju?

Pristop

Cilj pilotne aktivnosti Urada za mestno zelenje v Krakovu je bil revitalizacija obstoječe turistične ponudbe in rekreacijske infrastrukture ter implementacija inovativnih praks izobraževanja o naravi z mobilno aplikacijo. Aktivnost je vključevala preoblikovanje zelenih površin in razvoj obstoječega zelenega območja.

V ta namen so bile načrtovane naslednje aktivnosti:

- postavitev naprav na terenu, izdelanih iz lokalnih naravnih materialov, kot sta kamen in les,
- namestitev informacijskih tabel za učne poti za izvajanje izobraževalnega in rekreacijskega programa, brv čez potok Bibiczanka za kolesarje in pešce,
- zavarovanje obstoječih poti,
- uvedba parkirišč za kolesarje in vozila za invalide,
- umestitev elementov drobne arhitekture iz okroglega lesa,
- namestitev elementov na terenu, potrebnih za izvedbo mobilne aplikacije.

Ugotovitve pilotne študije so bile naslednje:

- upravljanje zelenih površin poteka v več delih in na več ravneh,
- izziv predstavlja lastništvo zemljišč,
- upravljanje je dinamičen proces, zato je potrebno razmišljati dolgoročno in se odzivati na trenutne spremembe: spremembe zakonodaje, družbene spremembe itd.,
- obstaja potreba po vključitvi zelenih površin v regionalno načrtovanje,
- ne obstaja veliko razvojnih načrtov,
- obstaja potreba po preoblikovanju in razvoju obstoječih zelenih površin.

Glavni cilj je bil združiti želje občanov v zvezi z živim zelenim laboratorijem Witkowice z obstoječo infrastrukturo ter pokazati, da je sodelovanje možno. Glavni izziv v procesu posvetovanja je bilo to, kako v aktivnosti vključiti ljudi.

Orodja in metode

Pilotna aktivnost Witkowice GLL je vključevala kombinacijo aktivnosti: 1) razvoj zelenih površin: pomemben izziv je v zvezi s tem predstavljalo dejstvo, da pri območju ne gre za nove zelene površine, temveč za že obstoječe; 2) preoblikovanje zelenih površin: uvedba drobne infrastrukture. V okviru pilotnih aktivnosti so bile preizkušene metode vključevanja skupnosti, ki temeljijo na *posvetovalnem procesu* in na *interaktivni participaciji*, cilj pa je bil prikazati, da je mogoče sodelovanje na ravni FUU.

Glavni izziv pri postopku sodelovanja je bilo to, kako ljudi spodbuditi k aktivnemu sodelovanju. Ob upoštevanju treh modelskih aktivnosti - spodbujanje skupnostne prakse (odkivanje/identificiranje), razvoj skupnosti (mobilizacija) in podpora skupnosti (trajnost) - so bile organizirane različne aktivnosti:

- posvetovanje, ki temelji na potrebah,
- piknik - pristop z ljudmi,
- raziskava v obliki intervjuja, ki je bila opravljena v šoli. Prejeli so odgovore približno 100 sodelujočih in na ta način so uspeli zbrati nekaj informacij o živem zelenem laboratoriju Witkowice. Intervju je bil zelo preprost in je bil namenjen predvsem učencem, pa tudi vključevanju staršev,
- umetniško tekmovanje »Moj gozd Witkowice«,
- učna pot za ljudi, namenjena spoznavanju območja: profesionalno vodenje s strani strokovnjaka za naravo in izobraževanje; priložnost, da so ljudje stopili v stik z naravo: vonjali gozd, se učili o drevesih, gobah, ptičih in ostalih živalih itd.

Poleg tega je krakovski Urad za mestno zelenje organiziral dodatne aktivnosti za vključevanje prebivalcev Krakova:

- »Praksa sredi zelenja« - predavanja v 4 parkih.
- »Parkobus sredi zelenja« - prevozi Parkobusa od julija do septembra (trikrat na mesec potujejo s prebivalci z ene strani mesta na drugo in jim kažejo zelene površine po vsem mestu).
- »Piknik sredi zelenja« (okoli 2.000 obiskovalcev dnevno).

PILOTNA AKTIVNOST V BUDIMPEŠTI - OKOLJSKO SKRBNİŠTVO

Situacija

Budimpešta je občutljiva, kar zadeva okoljsko načrtovanje in glede izzivov reševanja podnebnih sprememb. Čeprav ima v primerjavi z ostalimi podobnimi mesti relativno malo zelenih površin, je v 12. okrožju Hegyvidéku precej urbanih zelenih površin, ki so večinoma povezane z večjimi zelenimi območji FÚO. Za učinkovito upravljanje zelenih površin je zato potrebno sodelovanje med različnimi deležniki. Vendar pa je vključenost skupnosti na Madžarskem relativno šibka in metode za vključevanje skupnosti še niso del uveljavljenih mestnih politik. Za občino Hegyvidék - ki ceni svoje zelene površine kot izjemno bogastvo in jih namerava izkoristiti za spodbujanje ekološkega vedenja in okoljske ozaveščenosti med svojimi prebivalci - to predstavlja precejšen izziv, zlasti v kontekstu lokalnih skupnosti in njihovih visokih pričakovanj glede občinskega upravljanja zelenih površin.

Zasajevanje v Okrožju Hegyvidék (fotografija: Bendegúz Kovács)

Izziv

Osrednji izziv je predstavljalo vprašanje, kako uporabiti zelene površine kot orodje za spremembo načina razmišljanja prebivalcev glede pomena zelenih površin, pa tudi glede ključnega prispevka, ki ga lahko dajo občine pri njihovem načrtovanju in vzdrževanju. Zato je bila pilotna aktivnost namenjena ustvarjanju skupnosti prostovoljcev prek na novo uvedenega programa skrbništva, s čimer so promovirali tudi okoljevarstvena stališča.

Glavni deležniki so bili skrbniki in njihova širša skupnost. Skrbniki so izpopolnjevali in delno uvajali pilotne aktivnosti, da bi zgradili zaupanje in skupnostni duh, pa tudi občutek lastništva. Poleg tega bodo lahko skrbniki občini zagotovili povratne informacije glede pilotnega projekta in posredovali ideje v zvezi z načrtovanimi aktivnostmi. Ta neformalna skupina skrbnikov in drugih aktivnih državljanov bo pozneje imela ključno vlogo v okrožju kot zagovorniki »zelenih tem«.

Pristop

Najpomembnejši cilj je bil ustvariti resnično skupnost prebivalcev - skrbnikov - ki bodo skrbeli za zemljišče. Namen je bil ustvariti močno, okoljsko ozaveščeno skupnost, ki bo imela redne sestanke in razprave. To bo v prihodnosti pripomoglo k višji »zeleni ozaveščenosti« med skrbnimi in spodbujalo okoljevarstveno vedenje v javnosti. Dolgoročno si prizadevajo za nagrajevanje prebivalcev za njihovo okoljevarstveno vedenje s finančnimi ali drugimi nagradami, na primer s popusti, krediti ali darili. Pilotne aktivnosti so bile razdeljene na pet glavnih področij.

- Programi za prostovoljce, ki sodelujejo v programih skrbništva: 1. v okviru prvega so načrtovali delavnice (notranje in na prostem) za skrbnike: teambuilding, predavanja in pogovore o vrtnarjenju na terenu ter soorganiziranje festivalskega programa skrbnikov.
- Programi za prebivalce: 2. Kar zadeva širšo skupnost (tj. prebivalce), so načrtovali različne interaktivne dogodke: 1. pet tematskih poti, povezanih z lokalnimi UZP; 2. dva dogodka Iger okrožja Hegyvidék; 3. preoblikovanje največjega lokalnega festivala v Zeleni festival, s čimer so promovirali koncept »zeleno je dobro« in v to vključili tudi festival skrbnikov; 4. tematske instalacije, povezane z zelenimi površinami; 5. 100 odevj za piknike - zaključni skupnostni piknik.
- Zeleni klub v Zeleni pisarni: 3. Načrtovali so redne tematske dogodke kot odprto univerzo za krepitev okoljevarstvenih kapacitet, začeni s temi, povezanimi s kompostiranjem. Te dogodke so poimenovali Zeleni klub, namenjen pa so bili tudi manjšim skupinam.
- Soustvarjanje koncepta mobilne zelene informacijske točke v okviru Zelenega kluba: 4. točka je bila ustanovljena v okviru Zelenega kluba, a ker tlakuje pot za dolgoročno vzdržnost pilotske aktivnosti, so jo poudarili kot ločeno aktivnost.
- Komunikacijske aktivnosti: te aktivnosti so izboljšali s prilagojeno komunikacijsko kampanjo.

Glavni cilji so bili:

- združiti prebivalce v podpori, kreptivi in vključitvi novih načinov vedenja v sprejete norme (pospeševanje programa skrbništva),
- zagotoviti prebivalcem podatke in povratne informacije o posledicah njihovega vedenja, izvajanje kampanj za informiranje in ozaveščanje (prek mobilne informacijske točke),
- razvijati okoljsko občutljivost z neposrednim izkušanjem dragocenosti naravnih sistemov (kampanje za javnost).

Orodja in metode

V okviru pilotne aktivnosti v Hegyvidéku so preizkusili metodo sodelovalne storitve (soupravljanje manjših zelenih površin) s krepitvijo samoorganizirane skupine.

1. aktivnost: Spodbujanje skupnostne prakse (identificiranje) (*analiza situacije, opredelitev deležnikov, mobilizacija skupnosti*): Na prvem skupnem sestanku skrbnikov, ki so izpopolnjevali nekatere izmed aktivnosti, je bila glavna tema analiza situacije. Kar zadeva 1. aktivnosti, so bile najpomembnejša orodja »instalacije« na javnih prostorih za ozaveščanje širše javnosti (prebivalcev).

2. aktivnost: Razvoj skupnosti (mobilizacija) (*opredeljevanje skupnosti in ozaveščanje*): najpomembnejše mobilizacijsko orodje, povezano s širšo skupnostjo, so bile Facebook strani (eno so ustvarili skrbniki, druga pa je bila narejena za Zeleni klub - tam se objavljajo informacije o Zeleni pisarni in glavna Facebook stran občine). Vendar pa je ključno vlogo odigral tudi lokalni časopis, ki je poročal o tej pobudi in lokalnih »junakov«. Skupaj z lokalnim festivalom so bili leta 2018 organizirani tudi družabni dogodki (pikniki), katerih glavna tema so bile zelene površine.

3. aktivnost: Podpora skupnosti (trajnost): To je bilo najpomembnejše orodje. Osredotočili so se na teambuilding in družabne dogodke. Dolgoročno bo skupnost skrbnikov in upravljavcev Zelenega kluba še naprej delovala v obliki skupnostne posvetovalne skupščine. V okviru pilotne aktivnosti je občina Hegyvidék ustvarila močno skupnost, ki temelji na prostovoljcih v okviru programa skrbništva »malih zelenih površin«.

Mobilizacija skupnosti v Okrožju Hegyvidék (fotografija: Bendegúz Kovács)

Viri in literatura

- Bahrain Shuib, Kamarul, Habsah Hashim in Nurul Akmaniza Mohd Nasir. 2015. »Community participation strategies in planning for urban parks.« *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 168: 311 - 320.
- Bole, David in Federico Bigaran. 2013. »Introduction.« V: Bole, David, Mateja Šmid Hribar, and Jani Kozina (ur.). *The synergy of culture and tourism for the development of rural areas*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Fisher, Fred. 2001. »Building bridges between citizens and local governments to work more effectively together through participatory planning. Part 1: concepts and strategies.« Dokument UN Habitat.
- Gilbert, Paul. 2015. »Participatory Urban Planning. Planning the city with and for citizens.« Montréal Urban Ecology Centre.
- Kersten, Wouter C., Marcel Crul, Daphne Geelen in Franken V. 2015. »Engaging beneficiaries of sustainable renovation - exploration of design-led participatory approaches.« *Journal of Cleaner Production* 106: 690-699.
- Müller, Emanuel in Rike Stotten. 2011. »Public Participation Manual.« Lucerne University of Applied Sciences and Arts.
- Participatory Techniques and Tools - A WFP Guide, Booklet 1: Concepts of Participation and Partnership. 2001. Strategy and policy division world food programme, Italija: Rim.
- Stöger, Gabriele. 2010. »Participation as Basic Principle.« V: Stöger, Gabriele and Judith Cerwenka (ur.). *weReurope: How to design Intercultural Conferences to promote dialogue and participation*. Dunaj.
- IUCN. 2015. »Vision for the Future: Addressing Berlin's challenges by safeguarding urban green spaces.« 14. januar. <https://www.iucn.org/content/vision-future-addressing-berlin%E2%80%99s-challenges-safeguarding-urban-green-spaces>. Accessed 24 October 2018.
- <http://www.doc.govt.nz/get-involved/run-a-project/community-project-guidelines/group-planning>
- IPOP. 2017. *Priročnik za boljše in lažje sodelovanje z javnostjo pri urejanju prostora*. Ljubljana.

PROGRAM AKTIVNOSTI

Izziv: Kako določiti deležnike in identificirati skupnost?

Pristop: delo na terenu

Uporaba v: Aktivnost 1

Metode in orodja: (kvantitativna): analiza SWOT, anketa z vprašalnikom s samostojnim odgovarjanjem, intervju, vprašalnik (kvantitativni): javni/družabni dogodki, družabni dogodki (npr. predavanja, tržnice, športni dogodki), etnografske delavnice

Izziv: Kako mobilizirati skupnost?

Pristop: ozaveščanje

Uporaba v: Aktivnost 1/2

Metode in orodja: družabni dogodki (npr. predavanja, tržnice, športni dogodki), javne intervencije, umetniške intervencije, tekmovanja (fotografska, slikarska, risarska, modelarska, literarna), piknik, lokalni časopis, družbeni mediji, ustvarjanje medgeneracijskih vezi

Izziv: Kako zbrati ideje?

Pristop: strukturirajte prostor in uporabite brainstorming (metodo nevihta možganov)

Uporabno pri aktivnosti 1/2/3

Metode in orodja: intervju, vprašalnik, javne intervencije, umetniške intervencije, tekmovanja (fotografska, slikarska, risarska, modelarska, literarna), ustvarjanje medgeneracijskih vezi, glasovanje, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine, lokalni časopis, družbeni mediji

Izziv: Kako vključiti skupnost v načrtovanje?

Pristop: sodelujte pri ustvarjalnem načrtovanju

Uporaba v: Aktivnost 2/3

Metode in orodja: delavnica prihodnosti, stilski kolaž, lotosov cvet, načrtovalske skupine

Izziv: Kako vzpostaviti zaupanje v skupnosti?

Pristop: igrivo upravljanje / vključite ljudi

Uporaba v: Aktivnost 2/3

Metode in orodja: družabni dogodki (npr. predavanja, tržnice, športni dogodki), javne intervencije, umetniške intervencije, tekmovanja (fotografska, slikarska, risarska, modelarska, literarna), piknik, svetovna kavarna, drevo problemov, učilnica v gozdu/parku (posebej primerna za mlade), parlament v parku (neposredna demokracija), etnografske delavnice; participatorno načrtovanje proračuna, ustvarjanje medgeneracijskih vezi, volitve, spremembe formata, razorožitev večnega nasprotnika, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine

Izziv: Kako zagotoviti trajnost skupnosti?

Pristop: vzpostavite zaupanje in odgovornost

Uporaba v: Aktivnost 3

Metode in orodja: svetovna kavarna, drevo problemov, učilnica v gozdu/parku (posebej primerna za mlade), parlament v parku (neposredna demokracija), etnografske delavnice, participatorno načrtovanje proračuna, ustvarjanje medgeneracijskih vezi, volitve, sprememba formata, razorožitev večnega nasprotnika, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine, lokalni časopis, družbeni mediji

Izziv: Kako oblikovati SPS?

Pristop: vzpostavite zaupanje in konsenz

Uporaba v: Aktivnost 3

Metode in orodja: svetovna kavarna, drevo problemov, učilnica v gozdu/parku (posebej primerna za mlade), parlament v parku (neposredna demokracija), volitve, sprememba formata, razorožitev večnega nasprotnika, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine

Izziv: Kako uravnotežiti »večne nasprotnike« in »trole«?

Pristop: usmerite energijo

Uporaba v: Aktivnost 3

Metode in orodja: svetovna kavarna, drevo problemov, učilnica v gozdu/parku (posebej primerna za mlade), parlament v parku (neposredna demokracija), etnografske delavnice; ustvarjanje medgeneracijskih vezi, volitve, sprememba formata, razorožitev večnega nasprotnika, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine

Izziv: Kako vključiti premalo zastopane skupine?

Pristop: povabite jih zraven

Uporaba v: Aktivnost 3

Metode in orodja: svetovna kavarna, učilnica v gozdu/parku (posebej primerna za mlade), parlament v parku (neposredna demokracija), etnografske delavnice; družabni dogodki (npr. predavanja, tržnica, športni dogodki), javne intervencije, umetniške intervencije, ustvarjanje medgeneracijskih vezi, volitve, sprememba formata, razorožitev večnega nasprotnika, delovna skupina za reševanje problemov s predsednikom iz premalo zastopane skupine, lokalni časopis, družbeni mediji

---

BELEŽKE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

BELEŽKE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

BELEŽKE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

BELEŽKE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

BELEŽKE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

9 789610 501923

ZALOZBA
Z R C

